

El poblat ibèric de Burriac, entre el desconeixement social i l'oblit de les administracions¹

JOAN CARLES ALAY

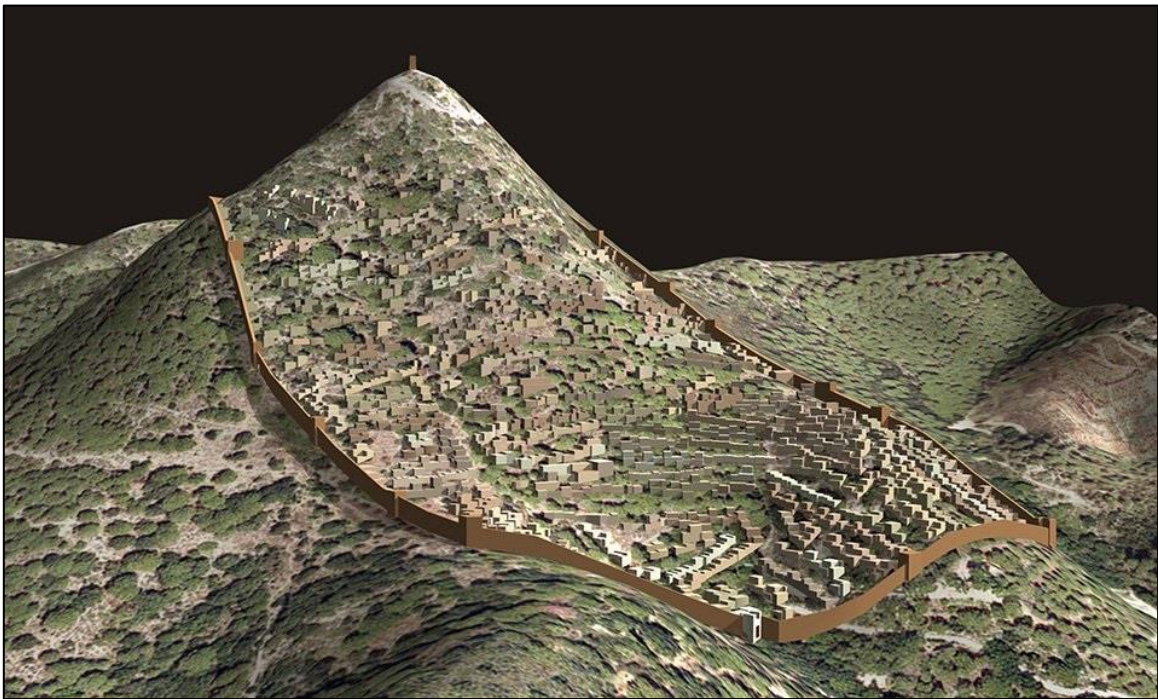
DOCTOR EN ARQUEOLOGIA. INVESTIGADOR DEL SEMINARI D'ESTUDIS I
RECERQUES PREHISTÒRIQUES DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA I MEMBRE DE
LA SOCIETAT CATALANA D'ARQUEOLOGIA

JOAN FRANCESC CLARIANA

DOCTOR EN ARQUEOLOGIA CLÀSSICA I DOCTOR EN DRET, MEMBRE DEL
GRUP D'HISTÒRIA DEL CASAL DE MATARÓ I DEL CENTRE
D'ESTUDIS D'ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA DE MATARÓ

La muntanya de Burriac (392 metres), que l'erosió ha modelat en una singular forma cònica fàcilment recognoscible, domina la Vall de Cabrera de Mar. Constitueix un dels

símbols identitaris més populars de la comarca del Maresme. La immensa majoria de les persones que constantment pugen fins el seu encimbellat castell,

Model digital 3D de la muntanya de Burriac amb el poblat ibèric restituït

(Font: JM Rovira, 2009)

¹ Aprofitem per fer constar el nostre agraïment als amics Josep Vinyals i Cortés, i Josep M. Rovira i Juan, que han treballat per a la salvaguarda de l'arqueologia de Cabrera de Mar i ens han alertat en diverses ocasions de perill pel patrimoni arqueològic del poblat ibèric de Burriac.

desconeix que en la vessant de migdia es va desenvolupar un gran poblat ibèric durant més de quatre-cents anys.

Malgrat tractar-se d'un dels jaciments arqueològics més importants de Catalunya i possiblement l'establiment ibèric més

El poblat ibèric de Burriac l'any 1931. Foto: Marià Ribas.

gran (entre 7 i 10 hectàrees) dels fins ara coneguts, els vestigis que l'erosió i les esporàdiques intervencions arqueològiques han deixat al descobert, són ignorats per quasi tothom i oblidats per les administracions responsables de la seva preservació –des de l'any 1983 segueix pendent d'aprovació definitiva la seva declaració com a BCIN-. Repassem els fets més significatius d'aquesta perllongada atzagaiada.

Cronologia de l'espoli i investigació arqueològica a Burriac

Antecedents: el segle XIX

El 12 de maig de 1878, en el transcurs d'una excursió al Castell de Burriac, el senyor Piferrer –delegat a Vilassar de Mar de l'Associació Catalana d'Excursions Científiques- va explicar que anys enrere uns estrangers havien practicat «excavacions al peu de la torre» descobrint «molta ferramenta». Segons els veïns dels pobles del voltant, aquests estrangers havien descobert «un gran aplech de ganxos de llum». L'autor del relat manifesta que no va ser possible pels excursionistes esbrinar en què consistia

verdaderament la troballa². En Francesc Carreras i Candi, l'any 1900, va fer al·lusió a aquest mateix cas, relacionant-lo amb una troballa de caràcter arqueològic, «cayrells ó puntes de piques ó alabardes»³. És la primera activitat documentada a la Vall, tot i probablement les recerques eren habituals des d'antic. Malgrat es diu que va tenir lloc al peu de la torre del Castell, com aquesta està ubicada en el sector de migdia –dominant el poblat ibèric- no es pot descartar que el descobriment es produís en

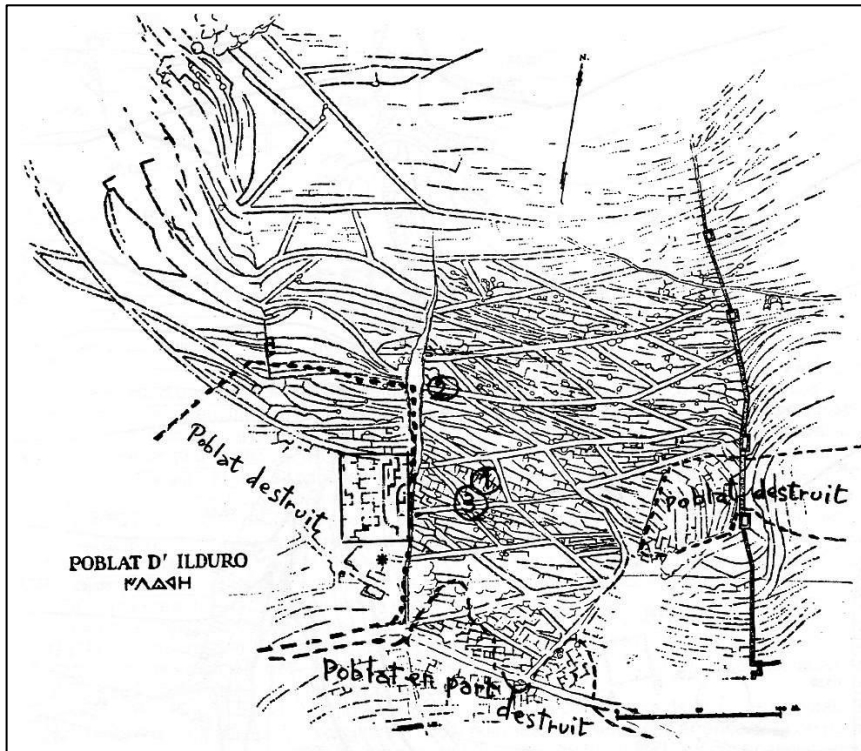
l'àrea de l'extens jaciment ibèric.

Uns tres anys més tard, a principis de 1881, es va trobar casualment la necròpolis de Can Rodon de l'Hort. El propietari de la finca era en Joan Rubio de la Serna, advocat i erudit que va recollir els objectes portant-los a la casa que tenia a Sant Andreu de Llavaneres. En els anys immediats ell mateix va fer esporàdiques excavacions en el lloc localitzant algunes tombes⁴. L'ambient erudit d'aquestes primeres intervencions queda reflectit en l'excavació realitzada el 8 d'abril de 1885, amb l'assistència del pare Fidel Fita i Colomer –epigrafista, filòleg i també arqueòleg-, Josep Pella i Forgas –historiador, jurista i polític- i Josep Brunet i Bellet –escriptor i bibliòfil-. Les troballes van tenir força repercussió gracies a la

² TORRAS, CA (1888).

³ «Una sola vegada, en cert cau dessota del Castell, uns forasters que hi furgaren, tingueren la sorpresa de trovarhi ferraments, tal vegada cayrells ó puntes de piques ó alabardes, á la que algú qui la vegé batexá ab lo nom de ganxos de llum» (CARRERAS 1900: 283-284). Els *cayrells* eren un tipus de fletxes per a ballesta.

⁴ RUBIO DE LA SERNA (1886), (1887) i (1889).

Primer plànol del poblat ibèric de Burriac elaborat per Marià Ribas, sobre el que l'autor assenyalava les destruccions dels anys 1947, 1948 i 1950.

referència a la possibilitat d'antics establiments per tot l'entorn de Burriac⁶. Inclou a més un recull de llegendes conegudes, entre les que figuren les de la pinta d'or de les bruixes i, sobre tot, la de la cadira –també d'or– del Castell, inspiradores de moltes recerques. Encara avui dia la gent de la comarca identifica els arqueòlegs com a buscadors de la cadira.

publicació de diversos articles per part de l'Associació d'Excursions Catalana i la Real Academia de la Historia⁵.

L'any 1887, el professor de Valldèmia, en Josep Pellicer i Pagès va publicar els seus estudis històrics i arqueològics sobre lluro on es planteja la probable existència d'un establiment a la Vall relacionat amb la necròpoli i altres troballes ocasionals. Més tard, l'historiador Francesc Carreras Candi va publicar tres llibres, en els anys 1891, 1892 i 1908, dedicats a la història, especialment medieval, de la contrada. Destaca el monogràfic dedicat al Castell de Burriac, amb una acuradíssima descripció dels vestigis i la primera publicació de la planimetria del monument, a càrrec de l'arquitecte mataroní Emili Cabanyes i Rabassa. També es fa

Descobriment del poblat ibèric

Malgrat tot, no serà fins l'any 1916 que en Lluís Bonet i Garí descobreixi el poblat ibèric com a tal. Ell i el seu germà Pere es fixaren en alguns murs de pedra seca a migdia de la muntanya de Burriac diferents als de vinya. Van mostrar fotografies dels murs a l'insigne arquitecte i arqueòleg Josep Puig i Cadafalch, qui feu una visita personal al jaciment ratificant la descoberta⁷.

⁶ «Situada, en la Edat Antiga, la muntanya de Burriach, damunt de les barriades vehines á la indígena lluro, per les valioses troballes arqueològiques fetes en ses vertents, se demostra, que, en los segles III y II avans de Jesu-Christ, tots sos entorns sigueren habitats per families civilisades. Tant los objectes trovats á Cá'n Rodón de Cabrera, com la abundancia de reliquies existents á Cabrils y á Argentona, donen mostra patent del caracter y del adelantament d'aquestos pobladors». (CARRERAS 1900: 57-58).

⁷ BONET 1979.

⁵ BRUNET 1885: 80. Fidel Fita dirigia aleshores el butlletí de la institució.

A principis dels anys vint, Marià Ribas i Bertran, interessat en l'arqueologia de la comarca, mantenia estret contacte amb Pere Bosch Gimpera, Josep Colominas i Josep de Calasanz Serra i Ràfols. L'any 1921 organitzaren tots plegats una visita al poblat ibèric dirigida per Josep Puig i Cadafalch⁸. Arran d'aquesta visita es va encarregar a Marià Ribas que fes l'aixecament d'un planell del poblat, tasca que va emprendre i li va «ocupar moltes setmanes»⁹.

Tot i així, el primer en publicar un treball monogràfic sobre el poblat ibèric va ser el seu germà Joan Ribas i Bertran, l'any 1924. En aquest estudi es fa una breu descripció dels vestigis, s'esmenta la denominació *Ildure* i es proposen tres períodes cronològics diferenciats, on les coves artificials constituïrien les restes del

primer poblat¹⁰.

En Marià Ribas no publicarà sobre el poblat ibèric fins l'any 1928 – en un article al Diari de Mataró – i, sobre tot, l'any 1931 quan s'imprimirà el llibret *El poblament ibèric de Burriac i la seva necròpolis*, en el que apareix el primer planell dels vestigis. Aquest planell –no se'n tornarà a fer cap altre fins l'any 1984– en els que es reflecteixen tant els murs ibèrics com les parets de vinya, la qual cosa comportarà moltes confusions¹¹. L'any 1934 publicarà un nou llibre actualitzant les dades.

Després de la guerra civil es volen reprendre les activitats però no hi ha moltes intervencions¹². El 31 d'agost de

⁸ «Aquesta visita s'efectuà a primeries de l'any 1921, portant la direcció Josep Puig i Cadafalch, doncs ja el coneixia lleugerament. Ell i el Dr. Bosch feien llargs comentaris sobre el terreny, remarcant-ne l'extensió i la importància que tindria al seu temps de vida». (RIBAS 1993: 5).

⁹ «Seguidament vaig iniciar la meua feina a Burriac, anotant els pins i roques de gros tamany com a punt de referència inamovibles, situant-los a gran escala sobre paper i distribuint-los en base a triangulacions, que les anava omplint d'inacabables mesures de parets, les quals orientava amb una brúixola portàtil. Aquesta feina m'ocupà moltes setmanes de visites al poblat, però les amenitzava fent petites prospeccions, sempre beneficioses; sobretot com la que em proporcionà un magnífic peu de *kílix* grec decorat amb la figura d'un jove artesà, nu, cisellant un objecte, datable al segle Vè abans de JC i adscribible al "grup de pintors de grans copes". Sempre solitari, vaig anar estudiant el poblat en tots els seus aspectes i evolució, fins a conèixer els camins de comunicació amb l'exterior, relacionant-los amb altres vestigis ibèrics veïns: les brolles de l'Abril, els bosc de l'Infern, Montcabrer, Cabrils, el turó dels Oriols, etc...». (RIBAS 1993: 5).

¹⁰ Pel que es diu en l'article («Era pel Novembre de l'any 1922, que per primera vegada estudiàvem sobre el terreny la gran ciutat ibèrica antecessora a la nostra lluro») en Joan acompanyava a Marià (almenys al principi) en la tasca que tenia encomanada. La cronologia que aleshores ja es proposava era: «hi ha tres poblats diferents, o millor dit tres cultures distintes: la primera agafa del segle VI a de JC, l'altra del segle V a l'any 218 i l'altra del 218 al 105 a de JC». També es fa esment al possible significat de la denominació *Ildure*: «La paraula *Ildure*, que trobem gravada en les monedes ibèriques de la nostra ciutat, es descompon en la radical *Il* (lloc elevat) i el sufixe *ure* (abundant d'aigua)» (RIBAS 1924).

¹¹ RIBAS 1931.

¹² «Entrem a la dècada dels 40 desvetllats com si haguéssim passat un mal somni, i tornem a Burriac amb intenció d'obrir una nova campanya. Per fortuna, totes les coses es trobaven igual, como si no hagués passat res. Es repetiren les antigues visites de Serra i Ràfols i Josep Colominas, plens de projectes: Serra i Ràfols pensà constituir un patronat i tenia unes iniciatives que el dugueren a escriure un reglament; i a Colominas l'il·lusionava dirigir una excavació d'envergadura, feta en tota forma, però en aquell moment estava desinflat i no podia fer res perquè estava suspès de feina i sou per un any, per haver acompanyat uns visitants al Museu Arqueològic de Barcelona explicant-los-

Anys 1969-1972. Excavació arqueològica de l'anomenat Edifici públic del poblat ibèric de Burriac, dirigida per Josep Barberà i Ricard Pasqual. Foto: Josep López

1946, Marià Ribas juntament amb Jordi Arenas descobreixen una sitja al Turó dels Oriols –que excavaria més endavant- i fan una prospecció que els porta fins el *poblat ibèric* on els «sorpren de trobar uns xicots, que diuen ésser de l'Agrupació Científico-Excursionista de Mataró, excavant un dolium quelcom romput però de fàcil restauració. Prenem la medició del diàmetre màxim de la panxa, que és de 1,17 metres»¹³. A l'any 1948 en Marià Ribas és nomenat comissari local d'excavacions arqueològiques a Mataró, la qual cosa li permet regularitzar les seves activitats.

Lamentablement es produeixen un seguit de destruccions en l'àrea de el *poblat ibèric*. La primera, l'any 1947, per extreure pedres destinades a la construcció, una segona l'any 1948 per fer-hi vinya i feixes de cultiu i una darrera l'any 1950 per plantar arbres fruiters (ametllers) i

hi tot en català», (RIBAS 1993: 6). El Patronat del Poblat Ibèric d'Ildure no es constituïria fins el 6 de febrer de 1956.

¹³ RIBAS 1994: 8. Aquests joves s'integrarien en el que es coneix com a "Grup de col·laboradors de Marià Ribas".

terraplenar-ho en feixes¹⁴. A partir d'aquesta darrera desfeta, Marià Ribas va considerar que tota la part occidental del poblat, a partir del torrent de Cal Coix, estava totalment destruïda i així ho reflectirà en totes les publicacions posteriors. Malgrat tot, l'any 1949, es descobreix i neteja un bon tram de la muralla oriental i Marià Ribas publica un dels estudis més significatius de la Vall: *El poblament d'Ilduro*, guardonat amb el premi Rubió i Lluch i editat per l'Institut d'Estudis Catalans el 1952.

Anys cinquanta i seixanta:

Primeres intervencions arqueològiques

Sota la direcció d'en Jaume Lladó i Font, entre els anys 1953 i 1954, s'excaven els primers àmbits en el centre de el poblat ibèric¹⁵. L'any 1955 el mateix Jaume Lladó neteja i consolida una de les torres de la muralla oriental. Com a cloenda d'aquesta intervenció van plantar-hi dos xiprers que avui encara són un punt de referència en el jaciment. Va ser un acte que es pot qualificar de reivindicatiu. Feia poc s'havien "torpedinat" iniciatives per la creació d'un Museu monogràfic a Cabrera i la redacció d'una guia turística. L'estructura arqueològica –que seguia l'estela de l'Escola Catalana d'Arqueologia– anava modificant-se per la que "venia del centre". En paraules d'en Jaume Lladó,

els aficionats amb vocació, amb la seva essencial missió de localitzar i vigilar els jaciments arqueològics –especialment els instal·lats a les nostres muntanyes–

¹⁴ RIBAS 1988: 54.

¹⁵ RIBAS – LLADO 1978.

desapareixien per donar lloc a d'altres d'hipotètics, amb formació universitària. Car eren muntanyencs, homes de terreny, els principals col·laboradors dels nostres erudits". Així, formalment, la intervenció a la torre es va fer "malgrat la nostra clandestinitat"¹⁶.

Entre els anys 1957 i 1959 varies persones, sense formar part de cap entitat o institució ni tenir autorització, excavaren tres àmbits en el poblat ibèric. En Marià Ribas va decidir, l'any 1959, constituir amb aquestes persones un grup de col·laboradors de la seva comissaria local. Comença així una fructífera etapa d'intervencions que es perllongaren fins l'any 1969, excavant uns vint àmbits i nombroses sitges¹⁷.

L'any 1964, alumnes de la Universitat de Barcelona, sota la direcció de Joan Maluquer de Motes van excavar uns set àmbits en l'àrea central del poblat ibèric. Els resultats mai no es van arribar a publicar i la documentació no s'ha pogut localitzar. Només es conserven alguns materials que han pogut ser estudiats per Dolors Zamora¹⁸.

Després de realitzar un acurat estudi dels materials de la col·lecció d'en Joan Rubio de la Serna conservats en el Museu Arqueològic de Barcelona¹⁹, en Josep Barberà i Farràs va iniciar l'any 1968 una campanya a la necròpolis de Can Rodon de l'Hort. Es va aconseguir recuperar quatre tombes, gairebé intactes²⁰. Després,

a conseqüència de l'èxit obtingut, representant l'Institut de Prehistòria i Arqueologia de la Diputació de Barcelona, Josep Barberà i Ricard Pascual empenen excavacions en el poblat ibèric fins l'any 1972. D'aquestes darreres campanyes resulten les intervencions en els anomenats "edifici públic" i "magatzem de dolia"²¹.

D'aquestes meritoses intervencions s'han de destacar dos fets per a la història de l'arqueologia catalana. Per una banda, es va iniciar l'experiment de crear un camp de treball en el que podien participar tant els aficionats com els estudiants universitaris d'Arqueologia. L'èxit d'aquest experiment es va repetir posteriorment, culminant en les campanyes dutes a terme al jaciment de la Penya del Moro (Sant Just Desvern, Baix Llobregat). Per altra banda, va ser en l'edifici públic de Burriac on Francesc Martí i Jusmet, Enric Sanmartí i Grego i Josep Barberà van aplicar per primera vegada a Catalunya l'excavació tridimensional en un jaciment ibèric²².

Anys setanta: la Secció Arqueològica del Museu de Mataró i el Grup de Cabrera

L'any 1970, les persones provinents del Grup de col·laboradors de Marià Ribas, junt amb col·laboradors de Jesús Illa (UEC), constitueixen la Secció Arqueològica del Museu de Mataró (SAMM). Durant els anys setanta i inici dels vuitanta desenvolupen la seva activitat en la Vall de Cabrera sota la tutela de l'Institut de Prehistòria i Arqueologia de la Diputació de Barcelona.

Entre les intervencions de la SAMM destaquen les excavacions en les sitges de

¹⁶ LLADO 1993: 13-14.

¹⁷ ZAMORA 2007: 40-82.

¹⁸ ZAMORA 2007: 83-87.

¹⁹ L'any 1926 la vídua de Rubio de la Serna va llegar la majoria dels materials de la necròpolis al Museu Arqueològic de Barcelona (la resta de materials seguien conservant-la a la seva casa de Sant Andreu de Llavaneres). (SERRA 1931 i FUNDACIO BURRIAC 2004: 7).

²⁰ BARBERA 1968 i 1970a.

²¹ BARBERA – PASCUAL 1980.

²² BARBERA 1970b i 1993: 9-10.

Can Miralles-Can Modolell, posteriorment publicades en un seguit de treballs²³. L'any 1972 van documentar dos àmbits del poblat ibèric afectats per l'obertura d'una pista que des del camí d'accés al poblat, a l'alçada de l'anomenada Roca de la Guitarra, anava fins una antiga pedrera on era prevista construir una edificació²⁴. L'any 1976 també van intervenir per documentar els danys ocasionats al obrir una pista, per instal·lar una torre metàl·lica d'alta tensió (al costat mateix de la segona torre de la muralla oriental), que travessava en zig-zaga el sector central del poblat ibèric afectant els àmbits excavats per Joan Maluquer de Motes l'any 1964 i els excavats per Jaume Lladó els anys cinquanta²⁵.

Al mateix temps, a Cabrera de Mar es va formar un grup de persones que també intervenia com a col·laboradors del mateix Institut (constituït bàsicament per Josep López, Josep Vinyals i altres veïns de la població).

Les intervencions més destacables del Grup de Cabrera, van ser l'excavació de l'anomenada sitja de Ca l'Angusto, dels àmbits de Can Borràs, Can Ricard i Turó de Dos Pins²⁶.

Les relacions entre ambdós grups, sembla que no deurién ser gaire fluides, fins el punt que l'any 1979 es va publicar una nota als *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme* en la que es qualificava de arqueofurtives unes intervencions que més tard s'aclarí que foren realitzades pel Grup de Cabrera en el Turó dels Dos Pins²⁷.

Anys vuitanta: Incoació de l'expedient de declaració del poblat i l'arqueofurtivisme

L'any 1981 es publica la tesi doctoral de Marta Prevosti i Monclús sobre el poblament rural de l'àrea d'lluro. En la mateixa, es donen a conèixer molts dels jaciments a la Vall de Cabrera documentats per Marià Ribas i els seus col·laboradors²⁸.

La dècada dels vuitanta, i en especial els primers sis anys, va ser quan l'arqueofurtivisme a la Vall esdevenir més intens –com en la major part del país–, coincidint amb nombroses i destacables intervencions arqueològiques.

Durant el mes de novembre de 1979, segons consta en els arxius de la SAMM, van ser sorpresos tres arqueofurtius fent remocions en el poblat ibèric. No hem pogut obtenir més dades sobre el indret exacte i les característiques d'aquesta activitat, però sí es segur que no va tenir cap conseqüència sancionadora.

El mes de juliol de 1981, membres de la SAMM van sorprendre “in fraganti” tres arqueofurtius intervenint en les sitges 36 i 37 dins el poblat ibèric. Es van fer algunes fotografies dels fets, destacant la circumstància que hi havia quatre persones, alienes als esdeveniments, que miraven com ho feien. Tampoc va haver-hi cap sanció pels autors²⁹.

²³ MARTI 1978; GARCIA – PUJOL – ESTEBAN 1981 i PUJOL – GARCIA 1983.

²⁴ BONAMUSA 1976 i ZAMORA 2007: 112-114.

²⁵ CLARIANA 1976.

²⁶ VIÑALS 1996, 2000 i 2013.

²⁷ LLEONART 1979.

²⁸ PREVOSTI 1981.

²⁹ La sitja 36 estava totalment buidada i la 37 només parcialment. Amb les corresponents autoritzacions els membres de la Secció Arqueològica del Museu de Mataró van portar a terme la intervenció arqueològica d'urgència. BANUS 1991.

Any 1983. Boca de sitja en una activitat arqueofurtiva en el sector central del poblat ibèric de Burriac. Correspon a la sitja núm.39 excavada en l'àmbit II durant la campanya de 1984. La foto (Autor: Farriols) es va publicar en diari El Noticiero Universal del 12 d'agost de 1983.

El 17 de novembre de 1982, la Guàrdia Civil sorprèn un arqueofurtiu amb un detector de metalls i un tub de plom d'uns quaranta centímetres «dels temps dels ibers, que havia desenterrat feia uns moments» en el poblat ibèric³⁰. Va ser denunciat al Jutjat d'Instrucció de Mataró per delictes de danys amb l'agreujant de Patrimoni Històric, però no es coneix que s'ha arribés a celebrar judici pel que probablement el cas va ser desestimat.

L'any 1983 la mateixa SAMM decideix reprendre les excavacions arqueològiques en el poblat ibèric de forma sistemàtica, en el mateix punt on van deixar-ho en Josep Barberà i Ricard Pascual l'any 1972. Els treballs són dirigits per en Jordi Miró i Canals i Jaume Pujol i Del Horno. Per aquest motiu, les contínues visites a la zona permeten constatar la dimensió que estava assolint l'arqueofurtivisme en aquells moments. L'abril de 1983

presenten un Informe al Servei d'Arqueologia del Departament de Cultura en el que es detallen les intervencions i activitats arqueofurtives³¹, el qual prenem de referència per detallar aquestes activitats:

Segons comunicació d'un treballador d'una finca propera al poblat ibèric durant els mesos de febrer i març, havia vist pujar molt sovint una furgoneta amb quatre persones que realitzaven «activitats furtives de gran consideració» en la zona occidental del jaciment. Els arqueòlegs van constatar la presència de gran nombre de fragments ceràmics i diversos «forats d'una extensió important». La remoció més gran ocupava un àrea d'uns 16 metres quadrats. Un altra, situada a uns vint metres, havia deixat al descobert restes d'un mur.

Durant les “vacances” de Setmana Santa la situació es va agreujar. El dilluns 28 de març per la tarda, mentre els arqueòlegs

³⁰ Ignorem si en realitat aquest tub de plom havia estat sostret de les excavacions de Can Modollel, on poc després es va advertir que n'havia desaparegut un.

³¹ MIRO – PUJOL 1983.

treballaven, es va presentar una persona que va dir ésser de Barcelona i del grup de col·laboradors de l'Institut de Prehistòria i Arqueologia. Portava un aparell detector de metalls i es va oferir per trobar monedes i objectes de metall en els amuntegaments de sòl deixats pels furtius. Manifestà que disposava d'unes 30 o 40 monedes «procedents de Burriac» i si els interessava «podia facilitar fotos». També va sol·licitar informació sobre un jaciment ibèric que deien havia estat descobert recentment en la zona d'Olot (Garrotxa). En advertir-li sobre les seves activitats va respondre conèixer que «no existia aleshores cap legislació al respecte».

El dimarts 29, sobre les 15 hores, avisats pel propietari de la finca els arqueòlegs van sorprendre dues persones fent remocions dins l'excavació autoritzada. Feien servir pics, pales i piquetes. Van dir que tenien permís del propietari (quan

Advertits sobre la il·legalitat de seva actuació, van abandonar el indret «perquè volien i ja tornarien un altre dia». Malgrat es varen identificar i denunciar al Servei d'Arqueologia, no es coneix cap acció sancionadora al respecte.

El dimecres 30, pel matí, els membres de la SAMM van observar arqueofurtius intervenint en la mateixa zona occidental. Es decidí anar a buscar a la Guàrdia Civil de Vilassar de Mar i plegats els van sorprendre en plena activitat. Eren dues persones, pare i fill residents a Vilassar de Mar. Disposaven de pic, pala, piquetes i un aparell detector de metalls. Es va fer la denúncia i se sap que varen ser citats a la caserna de la Guàrdia Civil. El sergent en cap va manifestar als denunciants que la zona no estava degudament senyalitzada i difícilment podien prosperar les denúncies. El cert és que tampoc es coneix cap sanció pels fets.

Anys vuitanta. Pins del Bosc d'en Vieta, en el sector central del poblat ibèric de Burriac caiguts degut a les remocions arqueofurtives.

Foto: JC Alay.

havia estat aquest qui avisar als arqueòlegs) i com no estava senyalitzat «tothom hi podia picar». Hi havia «prou terreny per a tots» i els arqueòlegs podien seguir en altre lloc. També van manifestar que els enviava «algú de Vilassar».

El mateix dia 30 de març, per la tarda, va tenir lloc una reunió amb l'Alcalde de Cabrera de Mar i el territorial del Servei d'Arqueologia per tractar mesures urgents a prendre. Es decidí la contractació provisional d'un vigilant mentre es treballava en actuacions com la declaració del poblat ibèric com a BCIN i s'estudiava la possibilitat d'ins-

tal·lar una tanca. El dijous 31, pel matí, es va acordar amb la Guàrdia Civil que durant els dies festius de la Setmana Santa –de divendres a dilluns– diàriament es farien

patrulles motoritzades per la zona. Posteriorment es va verificar que la mesura no havia estat efectiva, doncs es van trobar noves desfetes «algunes de gran extensió».

El dilluns de pasqua, 4 d'abril, per la tarda un membre de la SAMM va observar tres arqueofurtius fent remocions en el poblat ibèric. En adonar-se de la seva presència els furtius van marxar i mentre recollia els fragments de ceràmica abandonats en el lloc, es va presentar la patrulla motoritzada de la Guàrdia Civil.

Durant tota la setmana van seguir anant els arqueofurtius, trobant els arqueòlegs desfeta -el diumenge 10 d'abril- una de les intervencions en la que treballaven. El dissabte 16 d'abril noves desfetes havien afectat les tasques arqueològiques, decidint ajornar les intervencions fins la normalització de la situació. El mateix dia es van interessar per les gestions de contractació del vigilant, acordant que començaria a treballar el dilluns 18 d'abril, malgrat no estar formalitzat el contracte.

El diumenge 17 d'abril es va visitar el jaciment amb el vigilant, el Sr. Eulalio Fernández, per mostrar-li la zona. Durant la visita, el propietari dels terrenys de la zona occidental del poblat ibèric va comunicar que el dia anterior per la tarda uns arqueofurtius havien tornat. A més, en la zona central del poblat ibèric es va descobrir una sitja gairebé buidada en la que els arqueofurtius havien deixat un cabàs dins. També hi havia desfetes importants en un altre zona, afectant estructures arquitectòniques.

El dilluns 18 d'abril, sobre les 15'30 hores es van presentar en el jaciment dos arqueofurtius. Immediatament el vigilant va avisar a la Guàrdia Civil de Vilassar. Varen

estar treballant dins la sitja descoberta el dia anterior –confirmant que el cabàs era un “dipòsit”, indicador que tornarien- utilitzant «un pic, una pala, una mena de magall i piquetes». Van marxar sobre els 19'30 hores amb una bossa plena de materials arqueològics –desconeixem les mesures d'aquestes bosses i el seu contingut-. La patrulla de la Guàrdia Civil no es va presentar fins les 19'45 hores.

El dimecres 20 d'abril, sobre les 15 hores un arqueofurtiu arribà al jaciment. El vigilant va avisar a la Guàrdia Civil deu minuts més tard. L'arqueofurtiu es va canviar de roba, va agafar les eines i va estar fent remocions en la zona occidental del poblat ibèric fins les 16'55 hores. S'emportà dues bosses de material arqueològic –de les que també ignorem les mesures-. La Guàrdia Civil de Vilassar no va arribar fins les vuit del vespre.

Amb totes aquestes dades, la Secció Arqueològica del Museu de Mataró va presentar l'informe-memoràndum al Servei d' Arqueologia de la Generalitat, valorant els danys en 14 milions de pessetes (84.142'- euros).

El 5 de gener de 1984 es va presentar un segon informe en el que es referien les activitats arqueofurtives des de l'entrega del primer³²:

Així, s'esmentava que el dia de Sant Jordi, dissabte 23 d'abril de 1983, una família

sencera –no disposem de dades més concretes- va estar fent remocions des de les 12 hores 40 minuts. Portaven un aparell detector de metalls. El vigilant va avisar a la Guàrdia Civil que no es presentà en el jaciment fins dos quarts de tres de la tarda, quan la família ja havia

³² MIRO – PUJOL 1984.

Rètol instal·lat pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya l'any 1983, quan es va incoar expedient per la declaració del poblat com a BCIN. Foto: JC Alay

marxat. Com sempre, el vigilant va facilitar la matrícula del vehicle, però no es té coneixement d'haver portat a terme gestions per identificar-los.

El dimecres 27 d'abril, dos individus d'uns 25-30 anys van fer remocions en el poblat ibèric. Portaven piquetes i aparell detector de metalls.

El divendres 6 de maig, la Guàrdia Civil de Vilassar va sorprendre finalment a un dels arqueofurtius més habituals en plena intervenció. Va ser conduït a Mataró on es diligenciar la corresponent denúncia. Va manifestar que «ho feia per afició, a nivell personal, sense relació amb cap grup». Entregà uns materials –sense interès– que guardava en el seu domicili. Malgrat tot, una vegada més, no es coneix cap procediment sancionador al respecte. Tot i així, aquesta detenció va tenir el seu efecte, iniciant-se un període de inactivitat arqueofurtiva en el jaciment.

El Departament de Cultura de la Generalitat va instal·lar en l'accés del poblat ibèric un gran rètol, senyalitzant l'indret com a jaciment arqueològic. La SAMM també va instal·lar tres rètols

indicatius de “propietat privada, prohibit el pas” en diferents indrets del jaciment amb finalitat dissuasòria. D'acord amb el propietari, el camí d'accés a la zona occidental va ser tancat amb una cadena.

Durant el mes d'agost es va portar a terme una campanya d'excavacions en el castigat sector occidental, on els arqueòlegs es van veure obligats a traslladar les seves activitats per evitar la continuada espoliació del que era objecte aquest indret. Les intervencions van permetre identificar un probable dipòsit d'aigua de grans mides –tot i que no es van localitzar els límits exactes– excavat en el sauló i els vestigis d'un àmbit³³. En el transcurs d'aquesta campanya el diari *El Noticiero Universal* va publicar un reportatge en el que es posava el jaciment com exemple de “pirateria arqueològica”³⁴. L'aspecte del poblat ibèric era deplorable, es podien veure remocions per tota la zona. En el sector central, fins i tot, havien caigut dos grans pins pinyoners degut a ser desarrelats per la intensa activitat furtiva en la seva base. En el reportatge, Jaume Pujol equiparava el jaciment a un «paisatge després d'una batalla».

Finalitzada la campanya d'excavacions, el migdia del 23 de setembre –mentre el vigilant dinava– els arqueofurtius van realitzar una considerable intrusió en l'estratigrafia inferior de la gran cala arqueològica (cinc per cinc metres) corresponent al suposat dipòsit.

El dia 16 d'octubre, el vigilant va amonestar a dos individus –els mateixos

³³ MIRO – PUJOL – GARCIA 1988.

³⁴ El reportatge, sense signar i titulat *Burriach, un ejemplo de piratería arqueológica*, es va publicar el divendres 12 d'agost de 1983. L'il·lustraven tres fotografies en blanc i negre, una de les quals mostrava la boca d'una sitja espoliada.

del 27 d'abril- sorpresos remonent en el sector de la muralla oriental. Portaven un aparell detector de metalls³⁵.

Tornant enrere, hem d'esmentar que a l'any 1982, el Museu de Mataró, va adquirir un lot de sis monedes de la seca d'Ilturo a un establiment de numismàtica, considerant que aquestes podien procedir de la Vall de Cabrera donada la intensitat de les activitats arqueofurtives³⁶.

El mes d'octubre de 1983 finalitzà el contracte de treball del vigilant, i mai més es tornà a contractar cap vigilant, tot i que els membres de la SAMM adverteixen que el poblat ibèric tornava a ser un seguit de remocions arqueofurtives.

Per Resolució de 5 d'octubre de 1983 queda incoat l'expedient per la declaració del poblat ibèric de Burriac com a Monument històric-artístic amb un generós entorn de protecció³⁷.

³⁵ Tot i no consta en els Informes de la SAMM, sabem per comunicació oral del mateix vigilant, el qual va arribar a ser físicament amenaçat. També que estant vigilat el jaciment durant el dia es van portar a terme algunes espoliacions nocturnes, ALAY 1991: 128.

³⁶ MARTI 1983: 161 i 2007: 369. ALAY 2015: 434, nota 709: «Durant l'elaboració d'un Informe sobre el tràfec de material arqueològic vaig ser testimoni de converses en les que es justificava l'alt preu de les monedes de la seca d'Ilduro per la dificultat que suposava aconseguir-les, doncs "aquest lloc està cada vegada més vigilat» *Informe sobre el tràfec de material arqueològic a la Plaça Reial de Barcelona. Període 23 de febrer de 1986 a 18 de maig de 1986. CONFIDENCIAL*, de la Comissió de Patrimoni SCA, enregistrat al Servei d'Arqueologia el 20 de juny de 1986.

³⁷ *Resolució de 5 d'octubre de 1983, per la qual s'incoa expedient de declaració de Monument històric-artístic a favor del jaciment arqueològic del Poblat Ibèric i el Castell de Burriac (Cabrera de Mar, Maresme)*, DOGC núm.383 de 23 de novembre de 1983. El mateix dia també es va incoar expedient pel

L'any 1984, emmarcada en l'anomenat Pla de Solidaritat amb l'Atur de la Generalitat de Catalunya, es portar a terme la campanya d'excavacions arqueològiques més gran de les realitzades fins ara en el poblat ibèric de Burriac. Amb una durada de set mesos, van intervenir cinc arqueòlegs, un dibuixant i quaranta obrers. Els objectius inicials eren bàsicament verificar l'urbanisme del poblat així com la seva extensió i obtenir una completa seqüència estratigràfica³⁸.

En paral·lel els membres de la SAMM, van intervenir en el sector meridional deixant al descobert una de les portes d'accés al poblat ibèric i contribuint així a una millor delimitació del jaciment³⁹.

No es va aconseguir documentar un hipotètic tramut urbanístic però es va proposar una cronologia i determinar *grosso modo* els límits del poblat. Es va constatar, una vegada més, la riquesa del jaciment quant a materials arqueològics i possibilitats estratigràfiques, plantejant la problemàtica d'esbrinar quines dimensions hauria tingut en cada fase concreta, des de l'horitzó ibèric preurbanístic fins la romanització. D'acord amb els arqueòlegs «la importància d'aquest jaciment fa necessària una actuació arqueològica especial, amb tota mena d'anàlisi, llargs períodes d'excavació i estudi, tot començant primerament per la protecció del jaciment, el qual s'està espoliant des del seu descobriment, i enguany encara més degut als avenços tècnics (detectors

mateix a favor del jaciment de l'antiga Illuro, en el subsòl del nucli antic de Mataró. En la terminologia actual serien Béns Culturals d'Interès Nacional (BCIN's).

³⁸ BENITO – BURJACHS – DEFAUS – ESPADALER – MOLINA 1983 i 1986.

³⁹ GARCIA – MIRO – PUJOL 1991.

de metalls) i crisi econòmica»⁴⁰.

Les estructures intervingudes es van consolidar molt precàriament i van quedar al descobert, esperant el que llavors es creia seria una immediata resolució de l'expedient de declaració i l'adopció de mesures definitives. En aquest període d'espera en que les intervencions arqueològiques havien finalitzat i els arqueofurtius tornaven al desprotegit jaciment, és quan van començar les intervencions de la Comissió de Patrimoni de la Societat Catalana d'Arqueologia (SCA). En un Informe, enregistrat el 15 d'abril de 1986, es testimoniava la proliferació de les activitats arqueofurtives i la destrucció expressa d'un mur corresponent a un dels àmbits excavat i consolidat durant la campanya de 1984⁴¹.

10 de maig de 1986. Activitat arqueofurtiva a la necròpolis del Turó dels Dos Pins. Foto: JC Alay

El cas del Turó de Dos Pins

Els límits meridionals del poblament ibèric encara no han estat definits del tot. Les connexions entre el pany de muralla en la part baixa de ponent⁴², la porta meridional i la primera torra de la muralla occidental segueixen essent, ara per ara, hipotètiques. Precisament, aquesta indefinició i l'actual pressió urbanística sobre aquest sector són dues de les raons per les que es perllonguen tant i tant les gestions per declarar BCIN el poblament.

En aquest polèmic sector és on s'ubica el Turó dels Dos Pins i és el motiu pel que, malgrat trobar-se oficialment fóra del recinte⁴³, en fem referència en aquest

⁴⁰ BENITO-BURJACHS-DEFAUS-ESPADALER-MOLINA 1986: 23.

⁴¹ ALAY 2015: 435, nota 714: «Havent participat personalment en les campanyes del dipòsit i porta meridional, i interessant-me per la problemàtica del arqueofurtivisme vaig organitzar freqüents visites a la Vall de Cabrera. Feia itineraris pels jaciments de la Vall, sovint acompanyat per estudiants d'Arqueologia, intentant dissuadir als arqueofurtius amb la nostra constant presència. Amb els Informes es pretenia facilitar arguments a l'administració per accelerar les gestions de preservació. En aquest primer Informe es deia: *El passat dia vint-i-tres de novembre de l'any mil nou-cents vuitanta cinc, vam realitzar una visita al poblament ibèric de Burriac. Tristament veiérem com la proliferació de forats clandestins, fruits de funestes actuacions amb detectors de metalls, estan assolint uns límits inimaginables. Això*

arriba a tal extrem que alguns pins són a punt de caure degut al soscavament de les seves bases de sustentació. No seria la primera vegada que moren i cauen arbres per causa de les intervencions furtives», ALAY – GARCIA 1986, Informe sobre la destrucció de murs del poblament ibèric de Burriac (Cabrera de Mar, Maresme).

⁴² BENITO-BURJACHS-DEFAUS-ESPADALER-MOLINA 1984: 42 i 1986: 18-19.

⁴³ No es pot descartar que almenys algunes de les estructures arquitectòniques que s'han

estudi. Una segona raó és la transcendència que va tenir el cas a nivell nacional (va esperonar fins i tot la creació de la Brigada de Patrimoni Històric del Cos de Mossos d'Esquadra⁴⁴).

L'any 1985 es va tenir coneixement d'activitats arqueofurtives en el vessant meridional del Turó dels Dos Pins. Es comentava que es tractava d'una de les necròpolis del poblat ibèric. A partir d'aleshores la Comissió de Patrimoni SCA va incorporar l'indret als itineraris que sovint es feien a la Vall de Cabrera, incloent així també un recorregut per les intervencions realitzades als anys setanta pel Grup de Cabrera en el Turó.

El dissabte 10 de maig de 1986, en els transcurso d'un d'aquest itineraris, es varen sorprendre en el lloc a tres persones en plena acció arqueofurtiva. Seguint instruccions ens limitàrem a documentar la remoció i prendre nota de les matrícules dels vehicles dels presumptes arqueofurtius.

Després, seguint l'itinerari es va descobrir que aquell mateix dia altres arqueofurtius havien destruït totalment el paviment de la porta meridional. Durant les excavacions es van trobar bastants objectes metàl·lics i fins a set monedes. Probablement ni havia més metalls entre les lloses de pedra que conformaven el paviment i que els detectoristes haurien localitzat amb els seu aparells, motivant la desfeta per procedir a l'extracció.

Els fets es van comunicar a Josep Barberà, President de la SCA, i es va realitzar un Informe urgent de la Comissió de

Patrimoni SCA pel Servei d'Arqueologia⁴⁵. Gràcies a les gestions del primer i el fet que tot apuntés que aviat podien tornar a intervenir, el dijous 15 de maig vàrem acompanyar a l'arqueòleg territorial, Joaquim Arxé i Galvez, a Cabrera per veure quines mesures es podien adoptar.

Acompanyats també per un membre de la SAMM, ens entrevistàrem amb el batlle de Cabrera de Mar, qui ens manifestà no disposava de ningú per vigilar el jaciment i en aquesta matèria depenia de la Guàrdia Civil de Vilassar de Mar, on ens va dirigir. El sergent, responsable de zona, ens va assegurar que en aquells moments disposava de pocs efectius per un àrea tant extensa i no els podia mantenir molt de temps controlant un lloc per si anaven arqueofurtius. Conscient de la urgència es va comprometre però a que si nosaltres ens fèiem càrrec de la vigilància, ells acudirien tant aviat els aviséssim.

Tot seguit dos agents ens van acompanyar fins el lloc dels fets, a fi de conèixer la seva situació exacte i, en cas necessari, poder arribar ràpidament. Es va inspeccionar tot l'entorn trobant dos clots i a uns cent cinquanta metres a ponent una nova remoció de considerables dimensions. Aquesta nova remoció estava bastant amagada entre els arbres i deixava al descobert fins a tres murs en un parell d'àmbits. Havia un considerable amuntegament de terres i un petit agrupament de materials arqueològics sobre un dels mur, constituït per fragments informes de ceràmica ibèrica. Bàsicament

descobert podrien situar-se dins el recinte murat o estar-hi directament vinculades.

⁴⁴ RABADAN 2007: 394 i 2008: 103.

⁴⁵ ALAY 1986, *Informe sobre les activitats furtives al "Turó de Tres Pins". Jaciment de Burriac, Cabrera de Mar (Maresme)*. Degut a les informacions facilitades al principi per una persona del poble, anomenàvem al Turó com dels Tres Pins, quan en realitat era dels Dos Pins.

es tractava d'una intrusió en el marge del terreny, en el que es podien apreciar nombroses traces instrumentals, probablement fetes per un o més pics.

El dissabte, 17 de maig al matí hi havia dos individus en plena activitat arqueofurtiva. Immediatament es va donar avís a la Guàrdia Civil –no hi havia mòbils i el telèfon públic més proper era a mig quilòmetre– que, d'acord amb el compromès, es van presentar en un quart d'hora.

Els arqueofurtius seguien amb la seva tasca. Estaven dins la remoció del passat dissabte 10 de maig però no eren les mateixes persones. Els agents –diferents també als que vàrem acompanyar feia dos dies– sol·licitaren la corresponent autorització. Al no disposar-ne, es demanà la documentació per diligenciar la corresponent denúncia. Tots dos tenien entre vint i vint-i-cinc anys, manifestant el primer ser geòleg de professió i estudiant de Dret el segon, residents a Mataró (veure nota 47 en aquest mateix article).

Cal destacar que, en aquell moment, els guàrdies civils van actuar i amb celeritat pel compromís amb el representant de la Generalitat, no per estar convençuts d'aturar una acció il·legal. No entenien el valor que podien tenir aquells “fragments de teules” –àmfores ibèriques-. Eren absolutament desconexadors de la legislació sobre Patrimoni Històric –la llei estatal de 1985 era ja vigent-. En aparença aquells dos joves tan sols estaven fent un clot al mig del bosc. De fet, els mateixos inculpats en ser preguntats van contestar amb tota naturalitat que només «feien esport».

Feien servir un pic, una pala i un paletí. Fins el moment, havien ampliat

lleugerament –per llevant– la remoció de la setmana anterior. A l'exterior però, immediat al límit remogut, hi havia un agrupament de fragments ceràmics rebutjats. Eren petits i majoritàriament d'àmfora ibèrica.

Preses les dades, els dos arqueofurtius van marxar lliurement sense que les eines els hi fossin comissades, quedant el material arqueològic extret en el lloc. A la tarda van venir membres de la SAMM i es van fer càrrec d'aquest material.

L'epíleg de la jornada fou un itinerari fins el poblat ibèric amb la desagradable sorpresa de més indicis que durant aquell mateix dia un o més arqueofurtius havien intervingut. La zona més castigada havia estat el sector central, on es veien els característics clots d'una prospecció amb aparells detectors de metalls.

Amb tota la informació disponible es va enregistrar un segon informe de la Comissió de Patrimoni de la SCA al Servei d'Arqueologia, aportant les imatges obtingudes⁴⁶.

La ja vigent llei estatal de Patrimoni Històric va permetre al Departament de Cultura incoar expedient sancionador (Resolució del Conseller de 14 de juliol de 1986) seguint la via administrativa.

El 8 de setembre es va formular el corresponent Plec de Càrrecs i el 15 del mateix mes tots dos imputats van presentar el de Descàrrecs. En el mateix, manifestaven que «no era cert que

⁴⁶ ALAY 1986, *Informe sobre les activitats clandestines al “Turó de Tres Pins” (Cabreria de Mar, Maresme). Dies: 17/19 de Maig del 1986*. En aquest Informe es va incloure el dia 19 de Maig, dilluns de Pasqua i festiu a Barcelona, en que es va tornar al jaciment per la probabilitat de noves activitats arqueofurtives en el poblat ibèric. Afortunadament no va ser així.

realitzessin excavacions (...), sense la preceptiva autorització de la Direcció General del Patrimoni Artístic, sinó (...) examinar una acumulació de terres i restes resultants d'alguna remoció anterior».

En base a la denúncia de Guàrdia Civil –on es detallava que «els denunciats anaven amb pics i magalls i havien descobert alguns fragments d'àmfora, ceràmica i restes d'ossos»- els informes i documents gràfics aportats per la Societat Catalana d'Arqueologia, el 19 de febrer de 1987 es va trametre la proposta de sanció.

Les al·legacions del 4 de març de 1987 reiteraven el contingut del Plec de Descàrrecs,

a.- «Que no realitzaven excavacions arqueològiques sinó que examinaven el resultat d'unes excavacions realitzades per altres persones i que malgrat que la Societat Catalana d'Arqueologia i la Guàrdia Civil diguin que anaven amb eines ells reconeixen que anaven amb un pic no amb una magalla, però que amb aquesta eina no hi treballaven».

b.- «Que no van trobar restes, sinó que les que hi havia en el lloc eren resultat de les activitats anteriors d'altres persones».

c.- «Que no han causat danys econòmics ni científics en els jaciment».

d.- Un d'ells «s'oposa a que si li apliqui la major part de la sanció en base a una presumpte reincidència atribuïble a ell o al seu pare».

Aquests arguments es van desmuntar amb la ratificacions tant de la Guàrdia Civil com de la Societat Catalana d'Arqueologia, així com els informes, documents gràfics i també els comentats informes de la SAMM sobre les activitats arqueofurtives durant l'any 1983.

El 18 de maig de 1987 es va dictar Resolució imposant una sanció de 400.000'- pessetes (2.404'- euros) al reincident i de 100.000'- pessetes (601'- euros) al seu company. Es va interposar recurs de reposició que va confirmar el contingut de la Resolució.

En el posterior contenciós davant el Tribunal Superior de Justícia, els infractors van tornar a al·legar que no havien realitzat cap tipus d'excavació i el fet que el lloc on es trobaven no apareixia senyalitzat de cap manera com a protegit. La Sala va considerar que en l'expedient havia quedat degudament documentat que en el moment de ser sorpresos els infractors realitzaven una excavació arqueològica (*gràcies, bàsicament al reportatge de la Societat Catalana d'Arqueologia*) i no va tenir en compte l'al·legació de manca de senyalització del lloc com a jaciment, dictant Sentència el 6 de juliol 1989 en la que es confirmava la sanció imposada⁴⁷.

Aquest cas va tenir molta repercussió mediàtica, contribuint a donar a conèixer la problemàtica de l'arqueofurtivisme en col·lectius no relacionats amb l'Arqueologia. Les imatges han estat reiteradament difoses en diaris i revistes, així com utilitzades en moltes xerrades divulgatives, conferències i congressos⁴⁸.

⁴⁷ CERDA 1991: 44.

⁴⁸ La imatge dels arqueofurtius *in fraganti* es va publicar el setembre de 1987 en la revista *Interviú* (núm.590), molt popular i de gran tirada aleshores, il·lustrant el reportatge *Piratas del arte* del periodista Pepe Rodríguez. El 3 de juny de 1989 va ser publicada pel diari *El País* i posteriorment ho ha estat pel setmanari *El Temps* (*Lladres molt exquisits*, núm. 601, Desembre de 1995) i el diari *El Punt Avui* (*Espoliadors del Patrimoni*, Febrer de 2013). També es va publicar en la *Revista de Arqueologia* (núm.115, Novembre 1990). El 3 de juny de 1986 el diari *El Periódico* va publicar l'article *Los ladrones desvalijan el poblado ibérico de Burriac* donant a conèixer el

10 de maig de 1986. Destrucció del paviment de la porta meridional del poblat ibèric de Burriac. Foto: JC Alay.

El jaciment de la necròpoli del Turó dels Dos Pins es va excavar en tres campanyes entre 1986 i 1990. Nou de les noranta quatre tombes identificades havien estat espoliades total o parcialment pels furtius. En general, la necròpoli estava en bastant mal estat per l'erosió d'un antic torrent que la travessava i el constant conreu de la zona des d'antic. Només una de les tombes, la número 51, es va trobar sencera. Tot i així ha estat significativa, d'acord amb Joan Sanmartí, ja que ampliava considerablement les informacions facilitades per les poques tombes de la necròpolis de Can Rodon de l'Hort i va permetre obtenir moltes conclusions i hipòtesis sobre l'estructura social, al ritual funerari, idees religioses, relacions comercials,...⁴⁹.

Durant les excavacions en el sector de la remoció que es va localitzar prop de la necròpoli, es va documentar un establiment en el que destaca una potent torre defensiva, datada en l'últim terç del

segle III aC⁵⁰, exempta dels trams de muralla del poblat ibèric coneguts fins ara.

El cas del Turó dels Dos Pins té encara un segon epíleg. El 19 de setembre de 1986, un dels arqueofurtius implicats en les activitats del 10 de maig i dos individus més van ser detinguts per la Policia Nacional. El judici es va celebrar el 30 d'abril de 1998. L'arqueofurtiu i un segon encausat

haurien anat a Barcelona, el setembre de 1986, per vendre al tercer inculpat alguns dels objectes arqueològics procedents del Turó dels Dos Pins. Aquest darrer el relacionaven amb el cas perquè anys abans havia comprat peces presumptament provinents d'aquella mateixa zona.

Segons l'advocat defensor, cap dels testimonis no havia pogut demostrar que es dedicava a robar restes «perquè mai ningú no l'havia vist fent-ho», afegint que «les peces que havia anat recopilant les podia haver trobat fàcilment». Va qualificar la detenció de muntatge per «carregar el mort a una persona que només tenia en contra la seva afició» i va assegurar que «en comptes de robar havia preservat unes peces que s'haurien perdut»⁵¹.

cas i la problemàtica a partir d'una entrevista al cap de Servei d'Arqueologia.

⁴⁹ GARCIA 1991 i 1993 i GARCIA - ZAMORA i PUJOL 1998.

⁵⁰ ZAMORA i GARCIA 2005 i ZAMORA 2007: 306. Les estructures afectades per l'activitat arqueofurtiva són les anomenades «edificacions del sector de llevant»: ZAMORA, - GARCIA 2005: 70-72.

⁵¹ Dades extretes de l'article periodístic *Jutgen tres homes acusats de robar i vendre peces d'un jaciment arqueològic a Cabrera* signat per

En la Sentència, del 5 de maig de 1998, va ser absolutòria pels tres encausats, per prescripció del delictes de furt, manca de proves i perquè no es podia determinar la procedència exacte dels objectes comissats, que podien haver estat adquirits en el mercat. Desconeixem si es va arribar a apel·lar i, en el seu cas, la resolució definitiva però precisament la manca de informacions ratifica que no hi va haver cap conseqüència pels implicats.

Tot i així, el temps ha confirmat que els fets del Turó dels Dos Pins varen marcar la fi de l'espoliació arqueològica sistemàtica a la Vall per arqueofurtivisme.

La segona meitat dels anys vuitanta i els noranta

Durant la segona meitat dels anys vuitanta i primera dels noranta es va treballar en la recuperació de l'emblemàtic Castell que corona la muntanya de Burriac. Va iniciar-se el 21 de juny de 1986, quan un helicòpter va portar els primers materials per una primera consolidació. Durant els estius de 1987 i 1988 es feren les primeres excavacions arqueològiques, finalitzant amb una nova campanya l'any 1993. Com a jaciment arqueològic va quedar pràcticament exhaurit. A més dels elements medievals es documentaren vestigis d'època romana republicana, entre els que destaquen el fons d'una cisterna, i la troballa d'una figureta de ceràmica ibèrica del tipus de les anomenades *tanagrines* –que va permetre hipotetitzar sobre un antic lloc de culte en l'indret-. Finalment, l'any 1994 es va executar el projecte de restauració⁵².

En el transcurs d'aquest mateix període el desenvolupament urbanístic de Cabrera de

Mar va afectar o posar en perill diversos jaciments. La Societat Catalana d'Arqueologia, el Grup d'Història del Casal de Mataró i diverses entitats i persones de la comarca es van implicar en nombroses accions (informes, instàncies, recursos, signatures,...) dirigides a preservar l'important patrimoni arqueològic de la Vall⁵³.

L'any 1992 es va constituir el Consorci que conformaria el Parc de la Serralada Litoral, que englobava les muntanyes de Burriac, Montcabrer, Turó de l'Infern i Turó dels Oriols, quedant tota aquesta zona protegida de l'expansió urbanística. L'estiu del mateix any es va constituir a Cabrera la Fundació Burriac, entitat privada sense afany de lucre, amb l'objecte de vetllar i difondre el patrimoni històric-arqueològic del municipi⁵⁴.

Les intervencions arqueològiques es centraven en documentar els jaciments total o parcialment afectats, com els camps de sitges i establiments rurals ibèrics de Can Bartomeu (anys 1990 i 1991)⁵⁵, Mas Català (1993)⁵⁶ i Camí de Can Segarra (1995)⁵⁷.

L'erosió d'una pista, provocada per unes pluges, va permetre l'any 1995 el descobriment i excavació d'una nova necròpoli ibèrica a Can Ros, en les vessants inferiors del Turó dels Oriols. Es tracta d'una zona urbanitzada i només es van poder documentar, en el camí, cinc tombes molt malmeses⁵⁸.

Aquest seguit d'intervencions, fora dels límits del *poblat ibèric*, va permetre

Teresa Márquez i publicat al diari *El Punt* l'1 de maig de 1998.

⁵² ALAY 2006b, 2009 i 2012d. Les dues primeres campanyes van ser dirigides per Antoni Caballé i Joaquim García i Roselló i la darrera per David Olivares i David Farell.

⁵³ ALAY - FARELL 1996.

⁵⁴ <http://fburriac.blogspot.com.es/>.

⁵⁵ POU 1992.

⁵⁶ PEREZ-SALA - GARCIA (2002).

⁵⁷ VILARDELL 2006.

⁵⁸ FARELL 1998.

elaborar els primers estudis sobre pautes d'assentament i organització del territori, com els portats a terme per Jaume Pujol, Oriol Olesti, Josep Maria Rovira i Joaquim Garcia i Roselló i Dolors Zamora⁵⁹.

Els jaciments documentats s'acostaven cada vegada més a l'actual casc urbà. Es va posar de manifest l'any 1997 amb les intervencions, qualificables de salvament *in extremis*, de l'establiment ibèric de L'Hostal⁶⁰ i la terrisseria romana de Can Pau Ferrer⁶¹. Els fets, no exempts de polèmica, van motivar per part de l'Ajuntament de l'adopció de mesures en caràcter preventiu sobre l'afectació als vestigis arqueològics en sòl urbanitzable. En aquest marc, es produeix la troballa de Ca l'Arnau. En principi només s'havien de documentar, però atesa la rellevància del jaciment es va constituir una coordinadora d'entitats i particulars que va finalment va aconseguir la seva preservació⁶².

En una de les nostres visites al poblat ibèric, el 18 de setembre de 1999, ens vàrem trobar que un vehicle amb tracció

“eruga” proveït de pala excavadora estava acabant de realitzar un recorregut per dins del jaciment. Avisada la Policia Local l'obra es va aturar d'immediat. Havia recorregut uns 300 metres durant els que va obrir una pista de uns dos metres d'ample, remonent el sòl fins a mig metre de profunditat i afectant a tres trams de la muralla oriental, tot plegat per instal·lar una tanca encerclant una finca que ocupava part del jaciment. A raó d'aquests fets el Jutjat d'Instrucció de Mataró ens va designar com a pèrits per valorar econòmicament els danys i va ser l'origen del mètode de valoració encara vigent avui dia. En el judici es van absoldre finalment als encausats⁶³.

L'any 2001 un conveni de col·laboració signat entre l'Ajuntament de Cabrera de Mar i el Departament de Cultura de la Generalitat va permetre dotar l'Ajuntament d'una plaça d'arqueòleg municipal. Va ser guanyada i ocupada des d'aleshores per Albert Martín, que havia dirigit les excavacions a Ca l'Arnau.

El cas del Torrent de Cal Coix

L'estiu de 1999 el Grup d'Arqueologia de la Fundació Burriac va localitzar un clot en la sector occidental del poblat ibèric, al costat del torrent de Cal Coix⁶⁴. Amb una profunditat de mig metre, tenia una boca de forma rectangular d'un per mig metre.

⁵⁹ PUJOL 1991, OLESTI 1992. GARCIA – ZAMORA 1993, GARCIA – ZAMORA . PUJOL 1998, ROVIRA 1999, GARCIA i ZAMORA 2006.

⁶⁰ CELA - ZAMORA – REVILLA 2002.

⁶¹ IZQUIERDO 1997.

⁶² Atesa la rellevància del jaciment, afectat per la construcció d'uns habitatges, i el fet que no estava ni previst documentar-lo en la seva totalitat, es va constituir la Coordinadora. Només des de la SCA es van enregistrar més de 400 instàncies al Conseller de Cultura. També des de la SCA es van formular diverses al·legacions al Projecte d'Urbanització, recurs d'alçada contra els acords de la Comissió d'Urbanisme, Recurs de Reposició a l'aprovació definitiva de l'Estudi de Detall, etc. Tots van ser desestimats. Es van fer gestions al Parlament aconseguint que diferents Grups Parlamentaris formulessin Preguntes i Iniciatives. Amb tot les intervencions arqueològiques avançaven deixant de manifest la importància del jaciment i fent que finalment es preservés. ALAY – FARELL 1997.

⁶³ El 4 d'octubre de 1999, la Comissió de Patrimoni SCA va enregistrar l'*Informe: actuació de vehicle proveït de pala excavadora en el "poblat ibèric" de Burriac (Cabrera de Mar, Maresme) el 18.09.1999* de Joan-Carles Alay i Jordi Montlló al Servei d'Arqueologia amb còpia a l'Ajuntament de Cabrera. L'informe pericial, dels mateixos autors, es va lliurar al Jutjat l'agost de l'any 2000.

⁶⁴ També es coneix com a Torrent del Castell. Es va optar per Torrent de Cal Coix, per indicació d'un veí de Cabrera coneixedor de la toponímia local.

18 de setembre de 1999. Pista oberta dins el poblat ibèric de Burriac per instal·lar una tanca que encerclava una finca que ocupa part del jaciment. Foto: JC Alay.

Advertit l'Ajuntament dels fets, el 6 d'octubre de 1999 es va fer una inspecció tècnica de l'arqueòleg territorial del Servei d'Arqueologia i el tècnic de cultura local. El clot va ser recobert, considerant que podria ser una acció puntual, encara que preventivament es va acordar que la Policia Local controlaria l'indret de tant en tant.

Malgrat tot, durant l'any 2000 la remoció es va anar ampliant. El Grup d'Arqueologia informava dels fets a les administracions. El 4 d'abril la llavors Unitat Central de Delictes contra el Patrimoni dels Mossos d'Esquadra va realitzar una inspecció ocular. L'activitat, però, no s'aconseguia aturar⁶⁵. Aquesta consistia en una única cala que, a grans trets, anava adquirint una forma més o menys rectangular, d'uns sis metres i mig per un metre i mig. Pel nord quedava limitada per un antic marge de pagès, a llevant pel torrent i a ponent per

⁶⁵ El 13 de gener de 2000 el diari *El Punt-Maresme* va publicar la notícia en el context de les troballes dels jaciments de Can Llorer i La Peirota. Article *Troben dos nous jaciments arqueològics a Cabrera i detecten un furtiu al poblat ibèric* de T. Márquez, pàg.30.

un mur que havia quedat al descobert per la intervenció. Aquest mur, de cronologia ibèrica, feia un metre i mig de llarg per mig d'alçada i vint-i-cinc centímetres d'ample.

Davant d'aquesta situació es va elaborar un informe, enregistrat el 28 de desembre de 2000 en el Servei d'Arqueologia, amb còpies a l'Ajuntament de Cabrera de Mar, la Unitat Central de Delictes contra el Patrimoni del Cos de Mossos d'Esquadra i

SEPRONA de la Guàrdia Civil⁶⁶. En l'informe es proposaven unes mesures de resolució, considerant que es tractava d'una activitat en curs i no es podia donar per closa. Calien mesures de vigilància de l'àrea per part dels cossos de seguretat implicats. Tampoc no feia falta establir un dispositiu especial, només es suggeria incorporar aquesta vigilància en les respectives rondes de rutina que tenien assignades.

Una nova mesura preventiva, amb probablement bons efectes dissuasius, podia ser la divulgació de la notícia a través dels mitjans de comunicació social d'abast local i comarcal, per part de les institucions legalment responsables de la preservació del jaciment (Ajuntament / Generalitat). Per assolir l'objectiu proposat, la difusió de l'assumpte hauria de tenir un fort contingut de conscienciació social vers el comú Patrimoni Històric, destacant

⁶⁶ *Informe: Activitat furtiva al "poblat ibèric" de Burriac (Cabrera de Mar, El Maresme)*, signat per Joan-Carles Alay en representació de la Comissió de Patrimoni de la SCA i per David Farell representant a la Fundació Burriac.

l'extraordinària importància del jaciment i l'irreparable dany d'aquest tipus d'activitats. Al mateix temps, hauria de reflectir l'interès institucional per erradicar l'acció furtiva amb l'estricta aplicació de la legislació vigent.

La mesura conseqüent proposada era el total cobriment de l'espai afectat, com ja s'havia fet l'octubre de 1999, precedit d'una intervenció arqueològica d'urgència per documentar el mur i l'espai afectat.

Independentment de les mesures preventives que podrien haver pres les institucions competents, el Grup d'Arqueologia va mantenir un seguiment periòdic de la cala, amb ànim de desinteressada col·laboració. Gràcies a aquesta tasca es va saber d'una nova ampliació ocorreguda en un moment indeterminat entre els dies 10 de febrer i 3 de març de 2001.

S'havien realitzat dues intrusions en l'antic marge de pagès que limitava la cala pel Nord. Es va elaborar un segon informe que insistia sobre la necessitat d'aplicar les mesures indicades en el primer. El dia 4 d'abril de 2001 es va enregistrar en el Servei d'Arqueologia i l'Ajuntament de Cabrera de Mar, adreçant una còpia als Mossos d'Esquadra i al SEPRONA⁶⁷.

El mes de maig de 2001 un membre del Grup d'Arqueologia de Cabrera va advertir una nova ampliació. S'havia produït en una data indeterminada entre l'11 d'abril i el 15 de maig de 2001. Es va fer una visita al lloc al dia 17 de maig, acompanyats per un membre del Grup d'Història del Casal de

Mataró –entitat que des del principi també col·laborava en les tasques de seguiment i denúncia dels fets-.

En aquesta ocasió pràcticament s'havien unificat les dues intrusions en l'antic marge i s'havia aprofundit en el sector del mur. La unificació de les dues intrusions havia suposat una afectació aproximada en el marge de 3'10 metres de longitud per 1 metre de fons.

El tercer informe elaborat a l'efecte insistia en l'aplicació urgent de mesures. Eren prop de dos anys amb una reiterada activitat arqueofurtiva en un jaciment incoat BCIN i calia esmerçar esforços per identificar l'autoria i resoldre definitivament el cas. Es va enregistrar el 22 de maig de 2001 en el Servei d'Arqueologia i l'Ajuntament de Cabrera, adreçant còpies als Mossos d'Esquadra i SEPRONA⁶⁸.

Després d'aquests fets, semblava que l'activitat arqueofurtiva s'havia aturat però en el transcurs d'una visita el 14 de juliol de 2002, més d'un any després, es verificà una nova remoció.

La cala havia estat coberta i n'havien obert una de nova que seguia la primera pel nord-oest. Pràcticament es podia afirmar que es tractava d'una ampliació de la precedent, tot i distanciar-se un metre aproximadament (verificable per una pedra del mur que encara restava al descobert i marcava el límit superior de la primera cala).

De forma més o menys rectangular, a grans trets, les seves mesures eren de 3 metres i mig per 1 metre d'ampla i 0,80

⁶⁷ Informe: Ampliació de l'activitat furtiva al "poblat ibèric" de Burriac (Cabrera de Mar, Maresme), signat per Joan-Carles Alay en representació de la Comissió de Patrimoni de la SCA i David Farell en representació de la Fundació Burriac.

⁶⁸ Informe: Nova ampliació de l'activitat furtiva al "poblat ibèric" de Burriac (Cabrera de Mar, El Maresme), signat per Joan-Carles Alay en representació de la Comissió de Patrimoni SCA.

metres de fondària. La superfície afectada era d'uns 3 metres i mig quadrats, implicant la remoció d'uns 2,80 metres cúbics de sòl.

El dia següent, els fets es van posar en coneixement –via telefònica– de l'arqueòleg municipal de Cabrera de Mar, de la reorganitzada Brigada de Patrimoni del Cos de Mossos d'Esquadra i del Servei d'Arqueologia.

El 2 d'agost de 2002 es va enregistrar un quart Informe sobre aquest cas en l'Ajuntament de Cabrera de Mar i el tres dies més tard al Servei d'Arqueologia. Després es van adreçar còpies als Mossos d'Esquadra i al SEPRONA⁶⁹.

Es tornava a insistir en l'aplicació de les mesures preventives i conseqüents proposades en el primer Informe de l'any 2000. Havien transcorregut tres anys i la implicació de diverses administracions i costos de seguretat, sense que la situació estigués regularitzada en tant de temps, a més de lamentable resultava ja ridícula.

Seguint una recomanació del SEPRONA, per accelerar les actuacions policials, el 29 d'agost de 2002 es van enregistrar els quatre Informes realitzats en la Fiscalia de Medi Ambient.

El 31 d'agost de 2002 l'arqueofurtiu va ser finalment vist, *in flagranti crimine*, per un vigilant forestal des de la torre del Castell de Burriac, donant immediat avís a la Policia Local de Cabrera de Mar.

Segons les declaracions dels agents de la

Policia Local, en el moment de trobar l'arqueofurtiu ampliant la segona cala, tenia una pala, un sac i una bossa de plàstic. Es va comissar 17 fragments de ceràmica –*dolia* en la seva majoria– que acabava d'extreure.

Es varen comunicar els fets a SEPRONA i al dia següent (3 de setembre de 2002) van fer una inspecció ocular en el lloc dels fets conjuntament amb l'arqueòleg local, Albert Martín. Aquest va emetre un informe (6 de setembre de 2002) segons havia estat afectada una tercera part d'una habitació que datava en la primera meitat del segle I aC, a partir dels materials recuperats en les agrupacions deixades per l'arqueofurtiu.

El 12 de setembre un dels autors del present estudi (Joan Carles Alay) va rebre Ofici del SEPRONA sol·licitant

emisión de un informe comprensivo de valoración de los daños registrados en las sucesivas etapas que hubiesen sido verificados y comprobados personalmente o por miembros de la Sociedad a la que pertenece.

El 23 de setembre, sobre les 9'30 hores, el SEPRONA va procedir a la detenció de l'arqueofurtiu. Va manifestar que només declararia davant el jutge. Va ser posat en llibertat sobre les 13'55 hores. Els *diaris El País*, *El Periódico* i *El Punt-Maresme* van publicar la notícia, encara que breument.

El 26 de setembre, sobre les 18'45 hores, el SEPRONA va escorcollar el seu domicili, sense trobar cap material significatiu ni res que indiqués que havia practicat o tingué previst de practicar altres intervencions.

L'11 d'octubre, el Departament de Cultura va emetre informe considerant els fets de

⁶⁹ Informe: Tercera ampliació documentada de l'activitat furtiva al "poblat ibèric" de Burriac (Cabrera de Mar, El Maresme), signat per Joan Carles Alay i Jordi Montlló, en representació de la Comissió de Patrimoni de la Societat Catalana d'Arqueologia.

molt greus i decidint gestionar-ho per via penal. Tot i així no ens consta que és personés com a part en el procediment.

El dia 16 del mateix mes d'octubre en Joan Carles Alay va entregar l'Informe sol·licitat pel SEPRONA⁷⁰ amb el contingut següent.

Primer es van verificar els antecedents disponibles, per determinar l'espai físic afectat, considerant tant la superfície com el volum de sòl remogut. Es van diferenciar fins a sis etapes, d'acord amb el s'havia documentat en els Informes amb una especial consideració en la darrera (corresponent al moment de ser sorprès el furtiu) sobre la que no s'havia elaborat cap informe per la nostra part.

Aquesta diferenciació en etapes permetia realitzar tant valoracions independents com de conjunt. Així, segons evolucionessin les investigacions policials sobre l'autoria de les activitats, es podrien atribuir al presumpte responsable les etapes que es poguessin arribar a demostrar.

En cada una de les etapes es va mesurar el temps i tècnics necessaris per haver portat a terme una intervenció arqueològica que impliqués l'espai remogut. En la confecció dels diferents pressupostos es van emprar els honoraris professionals publicats per l'Associació d'Arqueòlegs de Catalunya (Ad'AC), amb la conformitat del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats. També van ser aplicats els percentatges recomanats per l'elaboració de les corresponents Memòries dels treballs –legalment obligatòries– i per la restauració/consolidació dels materials i

estructures que es puguin descobrir durant les excavacions.

En segon lloc, es destacaven els diferents valors culturals lesionats. En aquest cas es van considerar els valors materials, històrico-científics (afectació en àrea del jaciment científicament inèdita) i cultural/patrimonial (jaciment incoat BCIN). S'argumentava així que es tractava d'una afectació molt greu.

Com el dany causat no es limitava al valor material, a fi d'obtenir unes quantitats més ajustades als danys realment causats es van multiplicar per quatre les valoracions materials.

D'aquesta manera es van proposar les següents valoracions,

Etapa 1 (Estiu 1999), 990,- euros.

Etapa 2 (Novembre 2000), 5.330,- euros.

Etapa 3 (Març 2001), 2.660,- euros.

Etapa 4 (Maig 2001), 2.660,- euros.

Etapa 5 (Juliol 2002), 2.660,- euros.

Etapa 6 (Agost 2002), 990,- euros.

Considerada de forma conjunta, la valoració era de 13.320,- euros.

En el procediment judicial, els quatre informes enregistrats es van considera com a denúncia i el 5 de novembre de 2002 vaig ratificar el seu contingut en el Jutjat. Com a perjudicats es va sol·licitar si la Societat Catalana d'Arqueologia reclamava alguna indemnització i com consta a la Declaració «no tienen nada que reclamar ya que en su caso, al tratarse de un patrimonio de todos, el legitimado para reclamar sería el Estado y supone que en su caso el Fiscal».

⁷⁰ Informe: Valoració de danys relativa a l'activitat furtiva desenvolupada en el poblal ibèric de Burriac (Cabrera de Mar, Maresme) entre els anys 1999 i 2002, signat per Juan Carles Alay

Activitat arqueofurtiva en el Torrent de Cal Coix. Etapa 4 documentada el 17 de maig de 2001. Foto: JC Alay.

L'octubre de 2006, l'arqueòleg municipal de Cabrera de Mar va ser requerit pel Jutjat a valorar econòmicament els materials arqueològics comissats en el moment de ser sorprès en plena intervenció. Es tractava de valorar els referits 17 fragments de ceràmica. Es van quantificar en 23,- euros.

El Judici de Faltes va tenir lloc el 18 de setembre de 2007 en el Jutjat d'Instrucció número 1 de Mataró. Vàrem ser citats un dels policies locals que va identificar a l'arqueofurtiu, el vigilant forestal i en Joan Carles Alay. El Departament de Cultura i l'Ajuntament de Cabrera de Mar no eren part en el procediment i tampoc no havien enviat cap representant.

L'advocat defensor i el fiscal, prèviament al judici, havien arribat a un acord i l'acte pròpiament dit no va durar més de quinze minuts. Joan Carles Alay va ser l'únic dels citats en accedir a la Sala, en condició de perjudicat, per ratificar que no tenia res a reclamar.

La Sentència es va donar a conèixer el 20

de setembre de 2007⁷¹.

Només un fet havia quedat provat: «El día 31 de agosto de 2002, (Gris) acudió al yacimiento arqueológico situado en la montaña del Castillo de Burriac, poblado ibérico **catalogado como bien cultural de interés nacional**, y tras remover la tierra del yacimiento **causando daños sin determinar**, cogió varios trozos de cerámica cuyo valor es de 23 euros». Destaca en aquest fet l'errada quant a la

categoría de protecció del jaciment, tot i que en la pràctica no hauria de tenir transcendència doncs els béns incoats gaudeixen provisionalment de gairebé la mateixa protecció que els declarats⁷². També és significatiu que es digui que els danys causats no han estat determinats, quan en diligències haurien de constar tots els informes referits.

Segons el PRIMER del Fonaments de Dret,

los hechos declarados probados son cosntitutivos de sendas **faltas de hurto y de daños**, previstas en los artículos 623.1 y 625 del Código Penal, por cuanto el acusado con ánimo de lucro, se apoderó de cosas ajenas, concretamente de trozos de cerámica **localizados en el yacimiento arqueológico** de Cabrera de Mar, con intención de incorporarlos a su patrimonio, ascendiendo el valor de lo sustraído a 23 euros.

Sorprèn que només es faci referència als

⁷¹ Sentència núm.293/2007 de 20 de setembre de 2007. Procediment: Judici de Faltes 492/2007. Jutjat d'Instrucció número 1 de Mataró.

⁷² Article 9.3 de la Llei 9/1993 del Patrimoni Cultural català.

articles 623.1 i 625 (furt i danys, respectivament, quan el valor lesionat no excedeix dels 400,- euros) i cap esment a l'article 323, quan es reconeixen expressament que els fets van succeir en un jaciment arqueològic.

Seguint amb el PRIMER dels Fonaments,

causó daños en dicho yacimiento al remover la tierra para sustraer dicha cerámica, **sin poderse determinar el valor de dichos daños** y en consecuencia debiéndose considerar hecho como falta en beneficio del reo. De esta forma, el acusado en el acto del juicio **reconoció los hechos admitiendo que efectivamente** el pasado 31 de agosto de 2002 **sustrajo piezas de cerámica del yacimiento sin consentimiento de la autoridad gestora del mismo causando daños en dicho yacimiento al remover la tierra para acceder a dichas piezas**, por lo que procede su condena penal como autor de las faltas referidas.

En definitiva, la decisió va ser,

1.- Que **debo condenar y condeno a D** ... como autor de una **falta de hurto a la pena de UN MES de multa con una cuota diaria de SEIS euros (...).**

2.- Que debo condenar y condeno a D.... como autor de una **falta de DAÑOS a la pena de DIEZ DIAS de multa con una cuota diaria de SEIS euros (...).**

Se impone el pago de las costas procesales al condenado.

Aquesta Decisió es va donar a conèixer ja en l'acte del Judici, donat l'acord establert per les parts. Al sortir vàrem comentar-ho amb el Fiscal i la resposta va ser que no s'havia pogut provar que l'arqueofurtiu enxampat fos responsable de tota l'activitat, des de l'any 1999, i tan sols es podia atribuir-li els fets del 31 d'agost de

2002. Les autoritats corresponents no havien investigat, ni recol·lectat els indicis –esmentats en els nostres reiterats informes– que probablement l'haurien vinculat com autor del tota l'activitat.

El cas del Sector Ametllers de 2005

En el transcurs dels nostres habituals itineraris per la Vall de Cabrera, el 19 de novembre de 2005 vàrem identificar una nova activitat arqueofurtiva en el poblat ibèric.

Estava localitzada en el denominat sector occidental del jaciment, transformat l'any 1950 en un camp d'ametllers. Es tractava d'una intrusió integral en l'antic marge de pagès. No afectava cap estructura ni material arqueològic. En l'amuntegament de sòl –expansiu davant mateix de la remoció– només hi havia un únic fragment de ceràmica ibèrica descontextualitzat.

Immediatament es van comunicar els fets a l'arqueòleg municipal de Cabrera de Mar i dos dies després al SEPRONA de la Guàrdia Civil.

Mentre s'organitza l'operatiu més apropiat pel cas, seguim visitant el jaciment i el 6 de desembre de 2005 advertim que l'activitat ha estat ampliada amb tres noves accions.

Per accelerar les gestions, la Guàrdia Civil ens encarrega un primer informe enregirat al SEPRONA i amb còpia per l'Ajuntament de Cabrera el 9 de gener de 2006⁷³.

En l'anàlisi d'aquest Informe, relacionant els factors espai físic remogut i temps emprat, es deduí que havia estat obra d'una sola persona. Es proposava

⁷³ Informe: *Activitat furtiva en el jaciment ibèric de Burriac (Cabrera de Mar, Maresme). Novembre-Desembre 2005*, signat per Joan Carles Alay.

l'aplicació de mesures preventives i conseqüents, consistents en extreure la vigilància i reblir la remoció. El propòsit d'aquesta darrera mesura era preservar el lloc de l'erosió natural (amb possibles danys a la probable estratigrafia arqueològica) i dissuadir noves accions.

Entregat l'informe, el 21 de gener de 2006 agents del SEPRONA van efectuar una inspecció. Dos vehicles quatre per quatre i un agent motoritzat van anar fins al jaciment. No recordem cap més desplegament similar per un cas d'aquestes característiques. Es va acompanyar a tot el grup al lloc dels fets i després es va realitzar un itinerari pel jaciment, verificant els accessos i les localitzacions amb més possibilitats de ser afectades per una activitat arqueofurtiva. De fet, es va fer un anàlisi de risc i planificar l'operatiu de vigilància.

En els mesos següents les visites al jaciment van ser constants, pràcticament tots els cap de setmana i festius. També el SEPRONA va realitzar patrulles motoritzades.

L'arqueofurtiu mai més no va tornar i tampoc no va ser identificat.

Es desconeixen els motius, que poden ser molts i diversos. Els indicis apuntaven a una persona que no residia gaire lluny, pel que és possible que advertís o algú li comentés l'excepcional vigilància que es portava a terme.

Des de llavors no ha tornat a identificar-se cap més activitat arqueofurtiva a la Vall.

Vers la declaració del poblat ibèric de Burriac com a Bé Cultural d'Interès Nacional

Les investigacions arqueològiques s'han centrat darrerament en el casc urbà de Cabrera de Mar i l'entorn immediat. L'any 1999 es va tornar a excavar en el jaciment de Can Modolell. La campanya va ser

dirigida per Víctor Revilla, de la Universitat de Barcelona, i va aportar noves dades per a la seva interpretació⁷⁴. Les intervencions van ser prèvies al tancament i cobriment parcial del jaciment (actuacions portades a terme entre els anys 2000 i 2001), convertint-lo en Clos Arqueològic gestionat per la Fundació Burriac.

Es va seguir intervenint tant a Ca l'Arnau com en els immediats de Can Benet i Can Rodon de l'Hort –que en realitat són un mateix jaciment–, descobrint un complex urbanístic romà republicà que planteja nombroses hipòtesis sobre l'ocupació de la Vall en aquest moment històric.

En xarxa, destaquen la web *Cabrera de Mar: Arqueològic i Patrimoni*⁷⁵ i el blog *Les muralles d'Ilturo*⁷⁶. La primera facilita acurada informació sobre els jaciments de la Vall, alguns amb models 3D, i el segon periòdicament informa sobre les novetats de les investigacions i recupera intervencions anteriors.

Cada mes de maig, l'Ajuntament de Cabrera de Mar organitzava la *Fira iberoromana*, enguany ha canviat el format passant als dies 5, 6 i 7 d'octubre, celebrant la XX edició, amb un ampli programa d'activitats i itineraris guiats per diversos jaciments, tot i destacar que el poblat segueix essent exclòs en bona mesura.

L'any 2007 es va publicar la tesi de Dolors

⁷⁴ PLA – REVILLA 2002.

⁷⁵ <http://www.cabrerademarpatrimoni.cat/>.

Coordinada per Josep Maria Rovira, compte amb l'assessorament d'arqueòlegs i historiadors. ROVIRA 2009.

⁷⁶ <http://murallesilturo.blogspot.com.es/>. Bloc escrit per Rosa Isabel Garí amb la col·laboració de Joan Francesc Clariana.

Zamora Moreno⁷⁷, dedicada fonamentalment a l'estudi del poblat ibèric de Burriac.

El programa televisiu d'entreteniment i divulgació *Sota Terra* de TV3, assessorat per l'arqueòleg Eudald Carbonell i emès en horari de màxima audiència, va dedicar dos dels seus programes a les troballes de Cabrera, posant de manifest una vegada més la seva importància científica i patrimonial. En la primera temporada va emetre el 28 de juny de 2010 el capítol *Cabrera de Mar, Ilturo: ciutat o vila romana?*, dedicat a les excavacions de Ca l'Arnau i Can Rodon de l'Hort. En la segona temporada, va emetre el capítol *Cabrera: retorn a la ciutat romana*, emès el 5 de febrer de 2012 i dedicat a Can Modolell i a la porta meridional del poblat ibèric. Aquesta darrera intervenció en el sector de la porta meridional del poblat, va deixar al descobert un ampli passadís d'accés al recinte. Malauradament no es va consolidar i actualment es troba en un fort procés de degradació.

L'any 2006 des de la Comissió de Patrimoni de la Societat Catalana d'Arqueologia es va endegar una campanya vers la preservació i protecció del poblat ibèric de Burriac, atesa la seva lamentable situació d'abandonament. Les mesures proposades es concretaven en:

- a.- Impulsar l'expedient incoat (des de l'any 1983) per a declarar BCIN el jaciment.
- b.- Incoar expedient per delimitar el seu entorn de protecció.
- c.- Que les administracions implicades (Ajuntament de Cabrera de Mar, Consell Comarcal del Maresme i Diputació de Barcelona, essencialment) col·laboressin

en l'adequat manteniment i preservació (neteja, consolidació, rebliment,..) del jaciment.

d.- Que els diferents Cossos de Seguretat implicats (Mossos d'Esquadra, Policia Local i Guàrdia Civil) es coordinessin per la protecció del jaciment⁷⁸.

Des de l'inici aquesta campanya es va plantejar com un homenatge a Josep Barberà Farràs (1925-2003), fundador i president de la SCA i molt vinculat al poblat i a Cabrera des de les seves destacades excavacions a l'indret.

El Grup de Història del Casal de Mataró es va adherir immediatament i conjuntament amb diverses entitats de la comarca s'han realitzat un seguit de gestions (entre les que destaca una entrevista personal amb la cap del Servei d'Arqueologia i Paleontologia el març de 2008).

L'any 2009 diverses entitats del Maresme van promoure un Manifest per resoldre la situació.

L'any 2010 el Departament de Cultura ens responia en el sentit «que en aquests moments s'està revisant l'expedient..., especialment el seu perímetre de delimitació per tal de finalitzar-ne la tramitació, a més d'espai de protecció arqueològica de l'àrea circumdant».

Coincidint amb el trenta aniversari de la incoació de l'expedient de declaració, l'any 2013 es va fer públic un segon manifest.

L'abril de 2014, a partir de l'obertura d'un punt de recollida de peticions dels ciutadans «com a canal per fer arribar

⁷⁷ ZAMORA 2007.

⁷⁸ Full d'informació SCA núm.237, juny 2006. Escrits dirigits al Director General del Patrimoni Cultural, enregistrats el 9 de maig de 2006, el 14 de setembre de 2006 i el 25 de maig d'abril de 2007.

iniciatives a les institucions» per part del partit Iniciativa per Catalunya-Verds de Mataró, es va gestionar una sol·licitud. A partir de la mateixa, el corresponent Grup Parlamentari d'aquest partit va tramitar diverses preguntes al Parlament de Catalunya. El mateix temps, aquest mateix Grup va enregistrar una proposta de resolució davant la Comissió de Cultura i Llengua, presidida aleshores per qui poc més tard seria el 130è President de la Generalitat de Catalunya Carles Puigdemont, per declarar el poblat ibèric.

El 17 de juliol de 2104 es va debatre la proposta signada pel qui havia estat conseller de Cultura de la Generalitat, Ferran Mascarell, essent aprovada sense esmenes amb el següent text:

1. Accelerar els tràmits necessaris per a declarar el poblat ibèric de Burriac al municipi de Cabrera de Mar, Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN).
2. Valorar abans d'acabar l'any la inclusió del poblat ibèric de Burriac al municipi de Cabrera de Mar, dins la ruta dels poblats ibèrics visitables de Catalunya, pel seu indubtable interès.
3. Col·laborar amb un pla d'actuació que inclogui les mesures necessàries i imprescindibles per vigilar, preservar, i restaurar progressivament el poblat ibèric de Burriac al municipi de Cabrera de Mar, per tal de posar fi als actes de vandalisme, destruccions, excavacions furtives, espoli de restes i destrucció patrimonial de que ve sent objecte.
4. Realitzar les anteriors actuacions amb la participació i col·laboració de

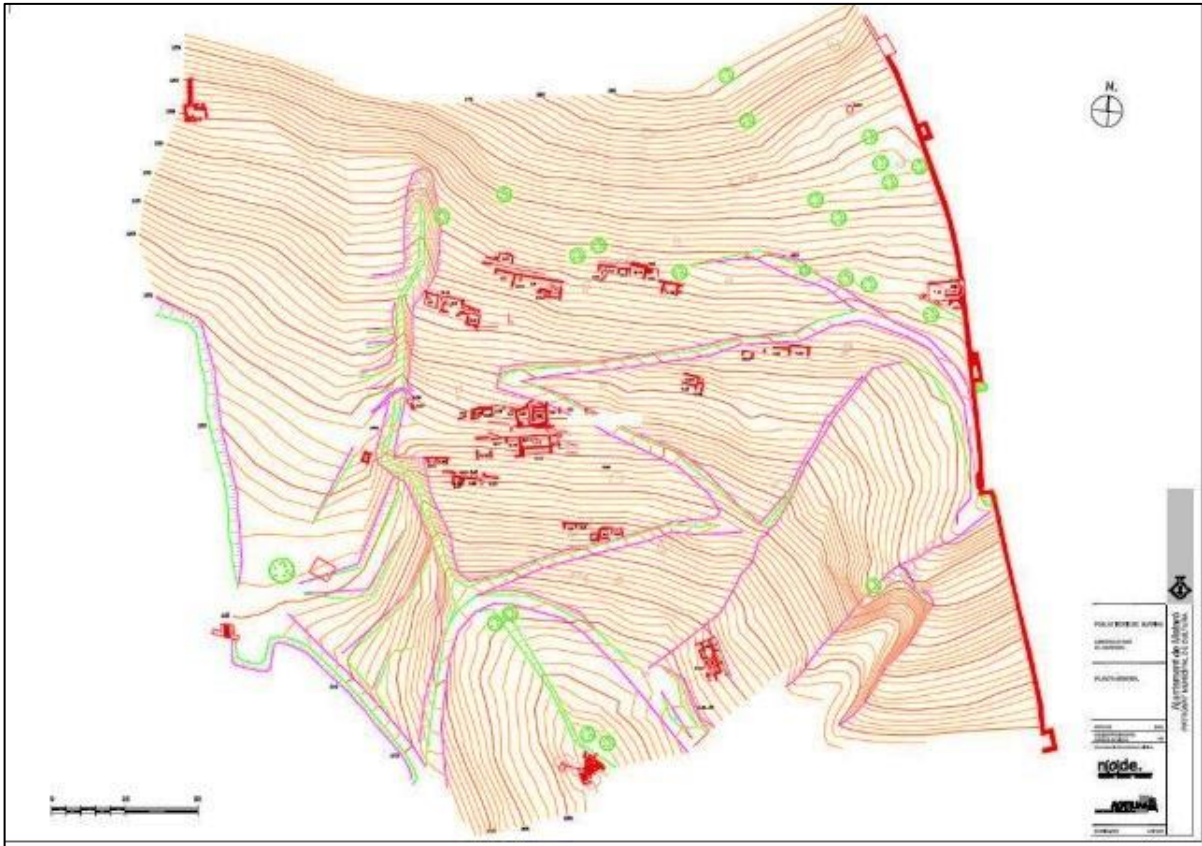
l'Ajuntament de Cabrera de Mar, del Consell Comarcal del Maresme, la Diputació de Barcelona i de les entitats científiques, culturals, arqueològiques i museístiques que més s'han ocupat d'aquest poblat ibèric de Burriac.

El posterior canvi de govern i l'inici del procés en el que es troba encara immers el país, va motivar de nou l'oblit institucional i que el poblat ibèric de Burriac tornés a quedar abaltit en el somni dels justos.

Un altre fet que ens ha cridat l'atenció ha estat l'edició de publicacions de difusió del patrimoni arqueològic de la comarca i locals on, inexplicablement, quedava silenciada la presència del poblat ibèric de Burriac.

La primera d'elles es la nomenada *Guia de turisme de Cabrera de Mar*, editada per l'ajuntament d'aquest municipi (**sense data de publicació, potser el 2018**), en la mateixa s'esmenta el poblat ibèric tan de passada que qualsevol persona que ho llegeixi pot arribar a la conclusió (errònia) que gairebé, poblat i castell, estarien al mateix lloc.

Pitjor succeeix amb la publicació *Jaciments arqueològics al maresme*, editada el 2015 pel Consorci de Promoció Turística Costa del Maresme, on si que consten ben detallats els jaciments cabrerencs de can Modolell, ca l'Arnau, can Benet, en canvi es esmentat molt de passada el santuari ibèric de la Cova de les Encantades i encara més de passada, i

Planimetria del poblat ibèric Burriac (Zamora, 2007).

de forma indirecta, el poblat ibèric de Burriac, del qual s'afirma que era la capital de la Laietània i que estava “ubicada” a «les fal·des del turó de Burriac» i la següent referència que hi veiem ens remet al Museu del Càntir d'Argentona, amb el títol *Càntirs de la cultura ibèrica procedents de Cabrera de Mar*.

La segona publicació editada el 2017 amb motiu del VII Festival Laietània al Maresme, pel mateix Consorci, quan parla dels elements arqueològics, torna a reproduir els mateixos jaciments de l'anterior publicació, però, en la pàgina XIII, va un pas més enllà i ja situa en el plànol comarcal el “Poblat ibèric” de Cabrera de Mar, i, en les pàgines III i IV, se l'inclou en la visita teatralitzada.

Des de Mataró, tant per part del Grup d'Història del Casal com del Centre

d'Estudis d'Arqueologia i Història de Mataró, varen presentar els corresponents escrits adreçats tant a l'esmentat Consorci, com a l'ajuntament de Cabrera de Mar (pel que fa a la publicació que corresponia), fent veure l'absurd i incomprensible intent de marginar la difusió i coneixement de l'existència del que és un dels jaciments arqueològics que està situat entre els més importants de la cultura ibèrica a Catalunya i demanant que, per properes edicions, s'esmenés la mancança.

Present i futur

El mes de novembre de 2017 es va portar a terme en el poblat ibèric un pla d'actuació, consistent en l'eliminació dels sotabosc, als voltants de la torre de ponent, tram de la muralla oriental, l'edifici públic i de les habitacions del sector central. El pla estava coordinat pel Parc de

la Serralada Litoral, finançat per l'Obra Social de "La Caixa" i controlat per l'arqueòleg municipal de Cabrera de Mar. Ell mateix, en resposta a un escrit del Grup d'Història del Casal sol·licitant informació, afirmava que

està previst que aquesta actuació de neteja tingui continuïtat en un futur immediat per tal de que aquestes restes arqueològiques i el seu accés siguin visitables en un futur proper i també es puguin portar a terme treballs de topografia i recerca arqueològica en col·laboració amb les universitats que hi estiguin interessades⁷⁹.

Tot i així, ara per ara, l'única protecció física del jaciment segueix essent el rètol que el Departament de Cultura va instal·lar l'any 1983.

En el marc d'un projecte d'investigació finançat per l'actual *Ministerio* espanyol de *Ciencia, Innovación y Universidades* i coordinat per Joan Sanmartí, catedràtic d'Arqueologia de la Universitat de Barcelona, està previst tornar a excavar en el poblat ibèric de Burriac. L'objectiu inicial de la intervenció és avançar en el coneixement i la museïtzació de la part meridional del jaciment⁸⁰.

Esperem que les anunciades recerques contribueixin decisivament en al reconeixement social i tregui de l'oblit administratiu aquest important jaciment arqueològic sobre el que les darreres hipòtesis científiques assenyalen com la probable capital del que potser hauria

esdevingut un dels primers estats emergents, el dels laietans⁸¹.

⁷⁹ Escrit de 10 de gener de 2018, signat per l'arqueòleg municipal Albert Martín.

⁸⁰ En tancar la redacció del present estudi (15 de setembre 2018) ens assabentem que la primera campanya d'excavacions es desenvoluparà entre el 17 de setembre i el 5 d'octubre de 2018 i tindrà continuïtat en els propers anys.

⁸¹ ZAMORA 2007: 323-331.

**POBLAT IBÈRIC DE BURRIAC.
CRONOLOGIA D'ACONTEIXEMENTS:**

ANY DESCRIPCIÓ

1916 Descobriment. Lluís Bonet i Garí i el seu germà Pere.

1921 Visita de Josep Puig i Cadafalch.

1924 Primer treball monogràfic de Joan Ribas i Bertran.

1928 Article al Diari de Mataró d'en Marià Ribas i Bertran.

1931 Llibre *El poblament ibèric de Burriac i la seva necròpolis* d'en Marià Ribas. Primer planell dels vestigis.

1934 Nova publicació del llibre actualitzant les dades.

1946 Marià Ribas i Jordi Arenes descobreixen sitja Turó dels Oriols i sorprenen membres de l'Agrupació Científico-Excursionista de Mataró.

1947 Extracció de pedres destinades a la construcció.

1948 Marià Ribas nomenat comissari local d'excavacions arqueològiques a Mataró. Es fan feixes de cultiu al poblat.

1949 Es descobreix i neteja un bon tram de la muralla oriental. Publicació d'El poblament d'Ilduro d'en Marià Ribas.

1950 Plantació d'arbres fruiters implicant destrucció del sector occidental.

1953/1954 Excavacions d'en Jaume Lladó i Font.

1955 Jaume Lladó neteja i consolida Torre 3. Planta els dos xiprers davant la tercera torre de la muralla oriental.

1956 Constitució del Patronat del Poblament Ibèric d'Ildure.

1957/1959 Excavació de tres àmbits per persones que no formen part d'entitats, ni institucions i sense cap autorització.

1959 Constitució Grup de Col·laboradors de Marià Ribas.

1964 Excavacions de la Universitat de Barcelona.

1970 El Grup de Col·laboradors constitueix la Secció Arqueològica del Museu de Mataró.

1970/1971 Excavacions d'en Josep Barberà i Ricard Pasqual: Edifici Públic i magatzem de dolies. Excavació tridimensional. Obertura de pista que afecta dos àmbits en els sectors oriental i occidental. Construcció de la Torre de Can Borràs

1976 Pista i rebaixos per instal·lar una torre elèctrica d'alta tensió.

1979 Sorpresos tres arqueofurtius fent remocions en el poblat.

1980 Tesi de Marta Prevosti.

1981 Sorpresos tres arqueofurtius en les sitges 36 i 37.

1982 Guàrdia Civil sorprèn arqueofurtiu amb detector de metalls.

1983 Excavació Cisterna. Arqueofurtius. Rètol de la Generalitat. Incoació expedient de declaració. Contractació vigilant.

1984 Excavacions Pla de l'Atur. Descobriment porta meridional. Nou planell topogràfic del poblat.

1986 Cas Turó Dos Pins. Destrucció paviment porta meridional. Informe SCA sobre destrucció de murs i activitats arqueofurtives.

1989 Informe SCA sobre jaciments Vall de Cabrera.

1990 Nou Informe SCA sobre jaciments Vall de Cabrera.

1991 Restauració porta meridional del poblat.

1992 Tesi d'Oriol Olesti.

1995 Informe sobre la problemàtica del Patrimoni de Cabrera de Mar. Grup d'Arqueologia de la Fundació Burriac.

1999 Cas Can Miralles: tancament afectant tres trams de la muralla oriental. Informe SCA.

1999/2002 Cas Torrent de Cal Coix: Arqueofurtiu.

2005 Tesi Dolors Zamora. Planimetria del poblat. Cas Sector dels Ametllers (arqueofurtivisme). Informe SCA.

2006 Dues Instàncies SCA sol·licitant declaració poblat. Informe SCA: Probable Abric prehistòric a Burriac.

2007 Tercera Instància SCA sol·licitant declaració poblat.

2009 Manifest ciutadans comarca del Maresme.

2012 Sota Terra TV3 (Porta meridional).

2014 Comissió de Cultura del Parlament (17 de juliol 2014).

2015 Edició de la guia "Jaciments Arqueològics al Maresme", pel Consorci de Promoció Turística Costa del Maresme.

2016 Tesi de Joan Carles Alay. Inclou un anàlisi de l'arqueofurtivisme a la Vall de Cabrera.

2017 Desbrossament muralla oriental (Consorci Parc Serralada Litoral).

2017 Edició del fulletó "VII Festival Laietania al Maresme", pel Consorci de Promoció Turística Costa del Maresme.

2017 Publicació del llibre *L'arqueologia a Cabrera de Mar. Ibers. Romans*, coordinat per Josep M. Rovira (retirat de la circulació per l'ajuntament de Cabrera de Mar).

2018 (?) Edició del fulletó "Guia de turisme de Cabrera de Mar" per l'ajuntament de Cabrera de Mar. Inici d'excavacions arqueològiques en el sector meridional

Bibliografia

ALAY, JC (1991), «Les activitats de la Comissió de Patrimoni de la Societat Catalana d'Arqueologia envers la protecció del Patrimoni Històric». *Jornades sobre protecció legal del Patrimoni Arqueològic. Dossier d'Informació i Documentació pels municipis*. Monogràfic 6, p. 124-138. Diputació de Barcelona.

ALAY, JC (2006), «El Castell de Burriac. Deu anys després» a *De Constantí a*

Carlemany. El pas de l'antiguitat tardana al món medieval. III Jornades d'Història i d'Arqueologia Medieval del Maresme (2004). P. 251-259. Grup d'Història del Casal. Mataró.

ALAY, JC (2015), *L'espoli arqueològic a Catalunya: Sistematització de la tipologia conductual dels furtius*. Tesi doctoral. 538 pàgs. Universitat de Barcelona. Publicació digital: <http://hdl.handle.net/10803/396672>

ALAY, JC i FARELL, D (1996), «La preservació i la difusió del Patrimoni Històric-arqueològic a Cabrera de Mar (El Maresme). XII Sessió d'Estudis Mataronins. Museu Arxiu de Santa Maria-Patronat Municipal de Cultura. P. 7-14. Mataró.

AUTOR ANÒNIM (2015), *Jaciments arqueològics al maresme*, Consorci de Promoció Turística Costa del Maresme. Mataró.

AUTOR ANÒNIM (2017), *VII Festival Laietania al Maresme*. Consorci de Promoció Turística Costa del Maresme. Mataró.

AUTOR ANÒNIM (2018 ?), *Guia de turisme de Cabrera de Mar*. Ajuntament de Cabrera de Mar.

BANUS, J (1991), «Les sitges del poblat ibèric de Burriac (Cabrera de Mar, El Maresme): Les sitges núms.36 i 37. Noves aportacions sobre la fase final del poblat». *Laietania* núm.6, p.57-83. Mataró.

BARBERA, J (1968), «La necròpolis ibèrica de Cabrera de Mar (Colecció Rubio de la Serna)». *Ampurias* t. XXX, p.97-150. Diputació Provincial de Barcelona.

BARBERA, J (1970a), «La necròpolis ibèrica de Cabrera de Mar (Excavació 1968-1969)». *Ampurias* t. 31-32, p.169-189. Diputació Provincial de Barcelona.

BARBERA, J (1970b), «Una cata estratigràfica en Burriac (Cabrera de Mar)». *Información Arqueológica* núm.3, p. 94-96. Instituto de Prehistoria y Arqueología de la Diputació Provincial de Barcelona.

BARBERA, J (1983) «Un paral·lel remot de l'Edifici Públic de Burriac (Cabrera de Mar)». *Laietania* 2-3, p.146-151. Mataró.

BARBERA, J (1993), «Per qué i com s'excavaren quatre tombes de la necròpolis ibèrica de Can Rodon de l'Hort». *L'Arqueologia a Cabrera. I.- La primera època d'excavacions*. El Col·leccionable de la Fundació Burriac núm.2. P.8-10. Cabrera de Mar.

BARBERA, J i PASCUAL, R (1980), «Burriac, un yacimiento protohistórico de la costa catalana (Cabrera de Mar, Barcelona)». *Ampurias* t. 41-42. P.203-242. Diputació Provincial de Barcelona.

BASSOLS, I (1998), «Burriac: restes arqueològiques prèvies al poblat ibèric». *Primeres Jornades Arqueologia de Cabrera de Mar i del Maresme (març 1996)*. P.11-16. Ajuntament de Cabrera de Mar.

BENITO, N; BURJACHS, F; DEFAUS, JM; ESPADALER, MM i MOLINA, M (1984), «Les excavacions al poblat ibèric de Burriac (Cabrera de Mar, El Maresme), durant la campanya de 1984» a *Laietania* núm.2-3. P.42-45. Mataró.

BENITO, N; BURJACHS, F; DEFAUS, JM; ESPADALER, MM i MOLINA, M (1986), «Les excavacions al poblat ibèric Burriac (Cabrera Mar,Maresme) durant l'any 1984». *Tribuna d'Arqueologia 1984-1985*. Departament Cultura. P.15-23. Barcelona.

BONAMUSA, J (1976), «Noves troballes en el poblat ibèric de Burriac (Cabrera de Mar)». *Miscel·lanies arqueològiques de Mataró i El Maresme*. P.17-22. Ajuntament de Mataró.

BONET, LI (1979), «Descobriments del poblat ibèric de Burriac (Cabrera de Mar)». *Quaderns de Pehistòria i Arqueologia del*

Maresme núm.8-9. P.227-229. Museu Municipal de Mataró.

BRUNET, J (1885), «Excursió particular a Cabrera y nous descobriments de antiguitats ante-romanas. Dia 8 d'Abril de 1885». *Butlletí Mensual de l'Associació d'Excursions Catalana* núm.79 (Abril de 1885), Tomo VII, Impremta dels Successors de N Ramírez y Cia., P.80-88. Barcelona.

CARRERAS CANDI, F (1900), *Lo Castell de Burriach o de Sant Vicents*. Edició facsímil de 1986 (Segona Edició). Estampa de Vilá y Font. 322 p. Mataró.

CELA, X; ZAMORA, D i REVILLA, V (2002) «El jaciment de L'Hostal (Cabrera de Mar, Maresme)». *Laietania* núm.13. P.49-67. Museu de Mataró.

CERDA, C (1991), «La via administrativa: Balanç de la seva aplicació». *Jornades sobre protecció legal del Patrimoni Arqueològic*. Dossier d'Informació i Documentació pels Municipis. Monogràfic núm.6, p.33-45. Diputació de Barcelona.

CLARIANA, JF (1976), «Destrucció parcial del poblat ibèric de Burriac (Cabrera de Mar)». *Memòria SAMM 1976*. P.32 i 3 Làmines. Mataró.

CLARIANA, JF (2005), «Materials d'època tardo-republicana trobats en el poblat ibèric de Burriac (Cabrera de Mar)». *Felibrejada*, 75. P.12-14. Mataró.

ESTEBAN, R; GARRIDO, J; TURA, J i TURA, J (1996), «La restauració de la porta de migjorn de l'oppidum ibèric de Burriac». *L'Arqueologia a Cabrera III. A la memòria de Rafael Esteban*. Col·leccionable de la Fundació Burriac núm.10, p.17-18. Cabrera de Mar.

FARELL, D (1998) «La necròpolis ibèrica de Can Ros (Cabrera de Mar, El Maresme). Primeres tombes 1993». *1es Jornades*

d'Arqueologia de Cabrera de Mar i Maresme (març 1996). P.29-34. Ajuntament de Cabrera de Mar.

GARCIA ROSELLO, J (1991) «La necrópolis layenta del "Turó dels Dos Pins" (Cabrera de Mar)». *Congreso de Arqueología Ibérica: Las Necrópolis*. Serie Varia núm.1, p. 109-144. Universidad Autónoma de Madrid.

GARCIA ROSELLO, J (1993), *Turó dels Dos Pins. Necrópolis Ibèrica*. Museu Comarcal del Maresme. Editorial AUSA. 362 pàgs. Sabadell.

GARCIA I ROSELLO, J, PUJOL, J i ESTEBAN, R (1981), «Les sitges del poblat ibèric de Burriac (Cabrera de Mar) (II)». *Laietania* núm.1. P.15-63. Museu Municipal de Mataró.

GARCIA I ROSELLO, J; MIRO, J i PUJOL, J (1991), «La porta meridional del poblat ibèric de Burriac (Cabrera de Mar, El Maresme). *Fortificacions. Simposi Internacional d'Arqueologia Ibèrica*. Centre Estudis Bages i SCA. P.199-213. Manresa.

GARCIA I ROSELLO, J; ZAMORA, D (1993), «La Vall de Cabrera de Mar. Un model d'ocupació del territori a la Laietania ibèrica». *Laietania* núm.8, p.147-179. Actes d'El poblament ibèric a Catalunya. Mataró.

GARCIA I ROSELLO, J i ZAMORA, D (2006), «Poblament i territori a la Laietania interior». *Notes*, Volum 21, p.217-240. Mollet del Vallès.

GARCIA I ROSELLO, J; ZAMORA, D i PUJOL, J (1998) «Armament i societat a la Laietania ibèrica». *Actas Congreso Internacional Los Iberos Príncipes de Occidente*. P.309-325. La Caixa. Barcelona.

LLADO, J (1993), «Vivències a Burriac». *L'Arqueologia a Cabrera. I.- La primera*

època d'excavacions. El Col·leccionable de la Fundació Burriac núm.2. P.11-14. Cabrera de Mar.

LLEONART, R (1979), «Nota sobre unes excavacions furtives a Cabrera de Mar». *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme* núm.7, p.177-180. Museu Municipal de Mataró.

MARINATOS, S (1936), «Le temple géométrique de Dédros». *Bulletin de correspondance hellénique*, Volum LX, p.214-285. París.

MARTI, C (1978), «Les sitges del poblat ibèric de Burriac (Cabrera de Mar) (I)» *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia del Maresme* núm.5-6. P.125-134. Museu Municipal de Mataró.

MARTI, C (1983) «La circulació monetària del poblat ibèric de Burriac i el seu hinterland a la llum de les últimes troballes de la campanya d'excavacions de 1983». *Laietania* 2-3, p.152-184. Mataró.

MARTI, C (2007) «Annex. Les monedes trobades en el poblat ibèric de Burriac, Cabrera de Mar». *Laietania* núm.17. Museu de Mataró-Secció Arqueològica. P. 369-416. Mataró.

MARTI, C (2008), «La seca "ibèrica" d'Ilturo: historiografia i dades recents. Altres qüestions sobre numismàtica ibèrica del nord-est peninsular». *Laietania* núm.18. Museu de Mataró-Secció Arqueològica. P.37-76. Mataró.

MIRO, J i PUJOL, J (1983), *Informe sobre les activitats clandestines realitzades en els mesos de febrer, març i abril de 1983 al poblat ibèric de Burriac (Cabrera de Mar, Maresme)*. Secció Arqueològica del Museu de Mataró. 6 p. Inèdit.

MIRO, J i PUJOL, J (1984), *Annex:*

Continuació de l'Informe sobre les activitats clandestines al poblat ibèric de Burriac. Secció Arqueològica del Museu de Mataró. 2 p. Inèdit.

MIRO, J; PUJOL, J i GARCIA I ROSELLO, J (1988), «El dipòsit del sector occidental del poblat ibèric de Burriac (Cabrera de Mar, El Maresme)». *Laietania* núm.4. 182 p. Mataró.

OLESTI, O (1992), *El territori del Maresme en època republicana (s.III-I aC). Estudi d'Arqueomorfologia i Història.* Tesi de doctorat.

http://www.tesisenred.net/TDX/TDX_UAB/TESIS/AVAILABLE/TDX-0507108-162204/
Universitat Autònoma de Barcelona.

OLESTI, O (1995), *El territori del Maresme en època republicana (s.III-I aC). Estudi d'Arqueomorfologia i Història.* Premi Iluro 1994. Mataró

PEREZ-SALA, M i GARCIA I ROSELLO, J (2002) «El jaciment arqueològic del Mas Català. Un assentament rural d'època ibèrica situat a la Vall de Cabrera de Mar». *Laietania* núm.13. Pàgs.5-48. Museu de Mataró.

POU, J (1992), *Memòria de la intervenció d'urgència al Camí de Can Segarra-Can Bartomeu (Cabrera de Mar, Maresme).* Desembre 1991-Gener 1992. Ref. Memòria 792. 94 p.

PREVOSTI, M (1981), *Cronologia i poblament a l'àrea rural d'Iluro.* Editorial Rafael Dalmau, Caixa d'Estalvis Laietana. Premi Iluro 1980. Volum I (564 p.) i II (69 p. 103 figures i 29 làmines). Mataró.

PREVOSTI, M (1994), «Les excavacions al Castell de Burriac patrocinades per Autopistes». *La restauració del Castell de Burriac.* Col·leccionable de la Fundació

Burriac núm.4. P.4-5. Cabrera de Mar.

PREVOSTI, M (1996), «"Tanagrina" i restes romanes republicanes trobades sobre el cim de Burriac». *Pyrenae* núm. 27, p. 301-310. Universitat de Barcelona.

PUJOL, J (1991), «Assaig d'interpretació de l'època ibèrica al Maresme». *Laietania* núm.6, p. 19-33. Museu Comarcal del Maresme. Mataró

PUJOL, J i GARCIA I ROSELLO, J (1983), «El grup de sitges de Can Miralles-Can Modolell (Cabrera de Mar, Maresme).» *Laietania* núm.2-3. P.46-145. Mataró.

RABADAN, T (2007), «Protocol d'actuació en cas de delictes contra el Patrimoni Arqueològic i Paleontològic». *Urtx* núm.20. Museu i Arxiu Comarcal de l'Urgell. P.391-398. Tàrraga.

RABADAN, T (2008), «Las brigadas de patrimonio en el entorno jurídico de las Comunidades Autónomas. Mossos d'Esquadra». *La lucha contra el tráfico ilícito de Bienes Culturales.* Curs celebrat a Madrid 16-27 d'octubre 2006. Ministeri de Cultura. P.101-105. Madrid.

RIBAS, J (1924), «El poblat ibèric d'Ildure». *Quaderns de Prehistòria i Arqueologia de Mataró i El Maresme* núm.3 (1977). Museu Municipal de Mataró.

RIBAS, M (1931), *El poblat ibèric de Burriac i la seva necròpolis.* Foment d'Estudis de la Maresma. 18 p. Mataró.

RIBAS, M (1952), *El poblament d'Ilduro.* Institut d'Estudis Catalans. 98 p. Barcelona.

RIBAS, M (1964), *El poblado ibérico de Ilduro.* Excavaciones Arqueológicas en España núm.30. 30 p. i 5 làmines. Ministerio de Educación Nacional. Madrid.

RIBAS, M (1988), *Els orígens de Mataró*. Premi Iluro 1963. 2a edició revisada i ampliada. Caixa d'Estalvis Laietana. Ed. Rafael Dalmau. 255 p. i XLVI il·lustracions. Barcelona.

RIBAS, M (1993), «Primeres activitats sobre la valoració del poblat ibèric de Burriac». *L'Arqueologia a Cabrera*. I.- *La primera època d'excavacions*. El Col·leccionable de la Fundació Burriac núm.2. P.5-7. Cabrera de Mar.

RIBAS, M (1994), «Restes Ibèriques en el Turó dels Oriols (Cabrera de Mar)». *Laietania* núm.9. Museu Comarcal del Maresme. P. 7-17. Mataró.

RIBAS, M i LLADO, J (1978), «Excavació d'unes habitacions pre-romanes a Burriac (Cabrera de Mataró)». *Pyrenae* núm.13-14. P.155-180. Barcelona.

ROVIRA, JM (1999), «Nuevas aportaciones al modelo de ocupación de la circunscripción del *oppidum* de *Iluro* (Burriac). Inventario yacimientos ibéricos y romanos del Valle de Cabrera». *XXV Congreso Nacional Arqueología*. Valencia.

ROVIRA, JM (2009), «www.cabrerademarpatrimoni.cat. Web didáctica: "Cabrera de Mar, arqueologia i patrimoni". Un ejemplo de reconstrucción o anastilosis virtual de yacimientos y paisajes arqueológicos íberos, romanos y medievales. La infografía al servicio de la arqueología, del patrimonio y de la educación». *I Congreso Internacional de Arqueología e Informàtica Gràfica, Patrimoni Innovación*. Separata.8 p. Sevilla.

ROVIRA, JM, coordinador (2017), *L'arqueologia a Cabrera de Mar. Ibers. Romans*. Cabrera de Mar.

RUBIO DE LA SERNA, J (1886), «Últimas excavaciones en la necrópolis ante-romana de Cabrera de Mataró». *Butlletí Mensual de l'Associació d'Excursions Catalana* núms.94 i 95 (Juliol-Agost de 1886), Tomo VIII, Impremta dels Successors de N Ramírez y Cia.,P.133-137. Barcelona.

RUBIO DE LA SERNA, J (1887), «Més monedas y altres objectes de la necrópolis de Cabrera». *Butlletí Mensual de l'Associació d'Excursions Catalana* núms.104,105 i 106 (Maig, Juny i Juliol de 1887), Tomo IX, Impremta dels Successors de N Ramírez y Cia., P.96-105. Barcelona.

RUBIO DE LA SERNA, J (1889), «Antigüedades descubiertas últimamente en Cabrera de Mataró» a *Boletín de la Real Academia de la Historia*. Tomo XIV. P.417-427. Madrid.

SERRA RAFOLS, Josep de C (1931) «La Col·lecció Rubio de la Serna al Museu de Barcelona» *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans* (MCMXXI-XXVI), Vol.VI, Crònica d'Arqueologia i Història de l'Art, p. 67-71. Barcelona

TORRAS, CA (1888), «Excursió a Argentona, Castell de Burriach y Mont-Cabre. 12 Maig 1878». *Memorias de l'Associació Catalanista d'Excursions Científicas*. Volum II-2, 1878. Tipografia de Jaume Jepús. P. 229-237. Barcelona.

UBACH, P (1994), *Memòries etno-arqueològiques. Vilassar de Dalt, 1934-1993. 6000 anys d'història en el Maresme*. Col·lecció El Montalt núm.18. L'Aixernador. 240 p. Argentona.

VERDAGUER, A (1884), «Excursió col·lectiva a Caldetes y a Sant Andreu de Llevaneras, y visita a la Col·lecció de D.Joan Rubio de la Serna (antiguetats ante-romanas de Cabrera). Dia 20 de Juliol

de 1884». *Butlletí Mensual de l'Associació d'Excursions Catalana* núms.74 i 75 (Novembre-Desembre de 1884), Tomo VI, Impremta dels Successors de N Ramírez y Cia.6, p. 231-245. Barcelona.

VILA, C (1994), «L'Edifici públic de Burriac: Hipòtesis sobre la seva funcionalitat». *Laietania* núm.9, p.21-31. Museu Comarcal del Maresme. Mataró.

VILARDELL, A (2006), *Memòria de la intervenció arqueològica al Camí de Can Segarra* núm.50. Ref. Memòria 6714. 28 p.

VIÑALS, J (1996), «Notícia sobre una sitja ibèrica trobada a Ca l'Angusto (Cabrera de Mar, El Maresme)». *XII Sessió d'Estudis Mataronins* (25.11.1995). Museu-Arxiu de Santa Maria-Patronat de Cultura. p. 43-54. Mataró.

VIÑALS, J (2000), «Notícia sobre les habitacions ibèriques de can Borràs (Cabrera de Mar). *Segones Jornades d'Arqueologia de Cabrera de Mar i del Maresme*» (04.07.1998). p. 17-29. Ajuntament de Cabrera de Mar.

VIÑALS, J (2013), «Actuació de salvament d'unes restes ibèriques a can Ricard (Cabrera de Mar)». *XXX Sessió d'Estudis Mataronins* (23.11.2013). Museu-Arxiu de Santa Maria-Patronat de Cultura. Mataró.

ZAMORA, D (2007), «L'oppidum de Burriac. Centre polític de la Laietania ibèrica.» *Laietania* núm.17. Museu de Mataró-Secció Arqueològica. 368 p. Mataró.

ZAMORA, D (2008), «Can Ros, una nova àrea d'enterrament d'època ibèrica a la vall de Cabrera de Mar». *Laietania* núm.18. Museu de Mataró-Secció Arqueològica. p.17-35. Mataró.

ZAMORA, D i GARCIA I ROSELLO, J

(2005), «El jaciment arqueològic d'època ibèrica del Turó dels Dos Pins (Cabrera de Mar): l'assentament rural i la torre». *Laietania* núm.16. Museu de Mataró-Secció Arqueològica. p. 65-152. Mataró.